

JOONI
Bakaang Tampara Doorenang
Jiisuu' Karistoo'koong
Kara Baavootunanka
Ane'kooning

1:1 Kuunoo' Jiisuu' Karistoo' Kansi'koo
 Pou'nung-koong
 2:1 Jiisuu'ke Taa'ni'antananka
 Ta'nimpaarii'hanka Nko Tutumpuu'na'
 5:1 Jiisuu'ke Taare-antavurima Nau-
 antavuriko'na' Kuunoo' Doong Meekeng-koo
 11:1 Jiisuu' Jerusalema'aape Nanuko
 Ovontunge Tee Dupisi'koo Piavorou'na'
 13:1 Barevare-nupoong Sipurira Jiisuu' Bauma-
 anko Toroaravaing Nauvuru'na'
 18:1 Jiisuu' Siskeera Tora'antavai Dupisi'aako
 Napo' Daa'aru'na'

Kuunoo' Jiisuu' Karistoo'
Kansi'koo Pou'nung-koong

(1:1-51)

*Tee Kara Masikung Okonaa Paning-eta Naning-
 naumpuu'na'*

¹ Tenang tutuna' masipo' Kumponing bakaang
 Kara~ Matau Okonara* ovorimpari otoko'nung.
 Tee aa'nung kansi' mme' pupu'aravaruko

* **1:1:** Aung tee Karistoo', tee Kumponinge uro'ke noru'ui
 pako'pari'uu'nung nantoong domaang moo'evurira tarevuriaing.
 Ooveai Makensi'nung Oo 19:13.

Kumponing ninka nari' otoresi Kumponing-naumpui otoko!.

² Ee', tee ee'nung tee' tutuna'noo'ka Kumponing ninka otoreko'.

³ Ookara kapoo'nanka teing teie nkovuru'ning. Kapoo'nanka nkonii'nanka-koo narung kapoo' otoa' teie nkovuaruko tavo'aru'nung.

⁴ Tee-koo kuunge domaang okora'ari otou', ee'noko tee domaang tee nantoong biikaang araka deempari otou'.

⁵ Ee'noko tee araka mutaanang-koo arakavari otoi otomaung, teie mutaanange tee daka'koo punkaampuaruko~.

⁶ Aung aa' tee, naning nii'nara tavo'aru'nung miring Jooni.

⁷ Kumponinge botovuio' pou' ookara nantoong nauvurii'naang tee araka, sira'parako masika'antavaavaina'.

⁸ Jooni tee, tee araka deea', nka tee Jooni pou' tee araka minkuvuma.

⁹ Tee minkuvuko'nung tee araka masikung, ookara nantoong a' kansi'koo ponto'arimaing araka-antavurmaung.

¹⁰ Tee tee kansi'koo ponto'arara otoko', tee aa'nung kansi' nkovuu'nung, teka teing kansi'nupoonge tasi'paavaruko'nung tee.

¹¹ Bane baka bakaning meekupoong-anko poio', teka teinge tee aroo'aavaruko'nung.

¹² Nii'ninge deeko' aroo'aako teie teing ookara iri' avuru' Kumponing baurukaa' deemparii'naang, teing bakaang miring pankaing masika'antavau'ning deempariko.

13 Teing teing Kumponing baurukaa' ponto'nii'nuka; biumaraang-koong erenge deea', mono-koong piai deea', ee'noko naning bakaang mataue deea'; teing baka Kumponinge baurukaa' deeng-antavuru'ning.

14 Ee', tee Kumponing bakaang Kara Okonara tee mono-po'nung deemparu' ee'noko nii' ninka nari' otou' tee teinge piaa naankai ee'noko tee kara masikung aa'ninge maanto'. Bakaang domaang-eta arakavario' ooampiru'nung tee tee-pina' tee Baurung narung masikung kirokai bakaang meenasi Bauma-itaing.

15 Joonie tee minkuvuu'; bokuma aa'puu', "Aung ee'nara naning minkuanko'nung, aa'panko'nung: Naning tee ning-koo dama'ke pomaang tee bakei ning puru'mui otong. Ning paramaavaruko teroita otou'nunge."

16 Biraanke-antamuriko nii' ookara bauta'nanka nkavampikoo' bakaang avusiro' pankaing okora'ario'.

17 Kumponinge bakaang boto Moosesi avuio' teie nii' pare'muru'; piaa[†] naning otoa' tee boto tampa' tarevui tee kiimata baari'upeu'nung (Rom 8:3).'
ee'noko kara masikung[‡] ta'ni'poi minku Jiusuu' Karistoo'koo kuunge po'antavuu'.

18 Naning otoa' Kumponing oovuu'nung. Baurung narung masikung kirokai, tee narung bauma

[†] **1:17:** Tee urikung kara Mosesie pare'uu'nung naninge toto'pura tee nau'ka dupisi'koong tampuu', piaa otoa' (Iliburu 10:28). Ee'noko

[‡] **1:17:** Tee tee kara dupeari oto' (Iliburu 10:1), aa'noko tee taung masikung domamariainavung ee'noko tee iri' Tanuaang Meekung-etaing makosi-antamurimaung tevung siong-koo.

ninka navuaremaung. Teie ee'narai Kumponing tampa' naumurimang.

*Jooni Minkinara Bakaang Daanki
(Mat 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)*

¹⁹ Ju'koong ovontung Jerusalema'nupoonge piristi'nanka ee'noko biikaning pakupaku-nanka botaaru' Jooni tana'aava'naang, aa'paava'naang, "Da' baa ee'nara?"

²⁰ Ee'noko tana'aako Joonie kapoo' baku'ua' tampa' sira'pari aa'puru': "Ning tee Kumponing-etaing teroita Pako'pari'nii'~ deea', nantoong domampurira tarevuriaing."

²¹ Tee'puko aa'pau', "Da' ee'nara baa, Elias ee?"§ Ee'noko Joonie maku'urima aa'puru', "A, ning tee deea!" Ee'noko napo' nia'aama aa'pau', "Da' ee tee nakaronung nempampimaung ee?"** Ee'noko maku'urima aa'puru', "Otoa!."

²² Ee'noko napo' nia'aama aa'pau', "Nka da' ee'nara baa? Naumeriaing nantoong botomaarining nauarampiaina'. Da' baa daka tantaramaung?"

²³ Ee'noko Joonie maku'urima aa'puru', "Teie nakaronarai Aisaia'ke urikamu' ning-koo minkuvu' Daari Meekung-koo aa'puu'noo'ka,

§ **1:21:** Teie nakaronarai~ Malakai-e temu' Ju'nupoong nauvuru'nung tee temu'nung nakaronara pankaing, Elias, napo' tavo'aravaing nantoong maamu-antavurii'naang Ovoring poaing-koo. Ooveai Malakai 4:5. ** **1:21:** Temu' urikamu' Kumponinge Moosesi karantavuma~ Karistoo'koo minkuvui aa'puu', "Dama'ke ninge nii'nara nakaronara pankaiang teing Isireeli-nupoong-koo meu'keta daa'evorompaing da'pina' oro'nara." (Boto 18:18)

'Aurong narung naning-koong, naning mee'bora' sirakamaa' otoi bokuma aa'pumaang, maamu-antaveriaing tee taung Oving bakaang. Koompevuriaing poainavung.'"
(Aisaia' 40:3)

24 Nii'ning napo' te' otoroko' Boto Keperuu'navitue~ botaario'.

25 Teinge napo' Jooni nia'aama aa'pau', "Da' ee'nara Tee Pako'pari'nii', Elias, ee'noko tee nakaronung nempampimaung deeaung deeko' aming-koo ee'narai dake nantoong ntong-koo minkiverima meeka'antaverimaung?"

26 Ee'noko Joonie kara maku'urima aa'puru', "A, tamung ntong-koo minkie meeka' antavarampimang. Nka nii'nung noru'eriaung naning pankaing dii'koo meu' donkonui otong.

27 Tee ning-koo dama'ke poaing naurampi-maung aa'na' apoo'mui otoing, doonge-taara~. Tee ee'nara pokoo aa'na' tampa' taaraveriai!"

28 Aung kapoo' ookara Beetani-namono-koo nkoaru' Joo'dani-nari-koo amenka'aapei, Joonie nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko'noo'ke.

Joonie Tee Uripo'keta Pako'pari'nii' Poko Tasi'puu'na'

29 Teketa tee dauna'mung Joonie Jiisuu' oovuu' pokoo, ee'noko aa'puru', "Ooveriko, aunkapeto tee ee'nara Kumponing Bakaang Sipisipi'koong Kampia aarumo orara tonta'uaing ookara kansi'nupoong-koo.

³⁰ Tee aung ee'nara tee naning ninge minkuamaung, aa'pama, ning-koo dama'ke poaing naning bakei ning-koo dau basi. Ning o'noaruko otou'.

³¹ Aung ee'nara naning ninge noru'ampa' minkuanko'nung, ee'noko ning tavo'maru' dii' Isireeli-nupoong ntong-koo minkirampima meeka'antarampiko, dii'ke tasi'perii'naang aung naning."

³² Joonie daankivurima aa'puru', "Ninge Tanuaang Meekung kuukuu'pina' siarako paning-eta siarara tee-koo dau pantoko ooansing.

³³ Ee'noko ninge koonto' noru'ampa', nka Kumponinge, botomuu'nunge nantoong ntong-koo minkiarama meeka'antavarama'naang, aa'muu', 'Dake Tanuaang Meekung siarara dau pantoko oovee'naang tee-koo naning-koo. Tee ee'nara tee Tanuaang Meekung ninka meeka'antavuriaing.' "

³⁴ Joonie aa'puru', "Ninge ooansing, ee'noko naurampimang, aung ee'nara tee Kumponing Bauring."

Tutuna'ning Barevare-nupoong Jiisuu' Bakaning

³⁵ Teketa tee Jooni dauna'mung napo' te' otoko nee' ninka bakaning barevare-nupoong-koonaanka ninka.

³⁶ Ee'noko Joonie Jiisuu' nanuko oovura aa'muretu', "Aunkato ee'nara Kumponing Bakaang Sipisipi'koong Kampia."

³⁷ Ee'noko tee nee'ke Jooni taaravampeta Jiisuu' siompampetu'!

38 Jiisuu'ke dama'du-aape nee'ke siompampeko oomureta nia'muretu' aa'puma, “Dee'ke aming besi'eremang?” Ee'noko nee'ke maku'ampetu' kara, aa'pampema, “Raabai' ee, da' are' otomaung?” (Aung Raabai' miru'noo' Nau-anta Pankaing.)

39 Ee'noko bokumurema aa'muretu', “Poreta oovereai.” Teketa tee nanampetai'nange ooampetu' te' ee'noo' otoko'noo'. Tenang ee'nang duaa' sirang poio'. Ee'noko te'mung doong tee ninka o'noru'.

40 Tenang Joonie tasi'antamureko Jiisuu'koo bi'maresi nanampetu'. Nee' ee'naanka Aanduru', Saimoni' Piita baara'ma'nung ninka.

41 Ee'noko namu'ke Aanduru'ke bataata Saimoni' besi'uu'. Ee'noko oovurai'nange nauvuma aa'puu', “Nee'ke pe'numpampesing tee Kumponinge Pako'pari'nii' nii' domang moo'murima taremuriaing-koong” (Kiriki'na' tee Karistoo' tampaamaung).

42 Ee'noko Aanduru'ke enang Saimoni' Jiisuu'anko tavo'uu'. Jiisuu'ke oovurai'nange aa'puu', “Da' Saimoni', Jooni baurung. Dakaang miring Siipasi deemparavaing,” Kiriki'na' tee Piita^{††} tampaamaung.

Jiisuu'ke Pilipi'naanka Natanielo' Bokuvuretu'na'

43 Aung aa' napo' dauna'mung Jiisuu' Kaaleli'navete-aape nanu'koo piavou'. Ee'noko Pilipi' oovurai'nange aa'puu', “Ni'ninka nanampeaing.”

^{††} **1:42:** Tee Manto pina' nari!.

44 Aunoo' Pilipi' Besaida-nung. Te' osi Aanduru'namainta Piita otoreko'noo'.

45 Ee'noko Pilipi'ke Natanielo' besi'uma oovura nauvuma aa'puu', "Nii'ke pe'numpampirieeng tee ee'nara naning Moosesie buuku-koo daarivuu'nung Kumponing bakaang boto-koong-koo, tee ee'nara naning nakaro-nupoong urikupoong daariau'nung biikaang buuku-koo. Aung bakaang miring Jiisuu', Josepa' bauring, Nasareti'nung."

46 Ee'noko Natanielo'ke maku'uma aa'puu', "Arekee'?" Kapoo' ee tampara Nasareti'keta popeu??" Ee'noko Pilipi'ke aa'puu', "Pora ooveaing."

47 Ee'noko Jiisuu'ke oovuu' Natanielo' tee-anko pokon, ee'noko aa'puu', "Aung ee'nara koonto' Isireeli-nupoong-koong. Tosi nkovuaunge."

48 Natanielo'ke nia'uma aa'puu', "Dake arekee' ning noru'meing?" Jiisuu'ke aa'puu', "Da' ninge tero ooransing Pilipi'ke mme' bokruuaruko kokoki-navari-koo boong ueentari otoko."

49 Ee'noko Natanielo'ke maku'uma aa'puu', "Nau-anta Pankaing, da' ee'nara Daurarong~ nii' Isireeli-nupoong niikaang."

50 Jiisuu'ke aa'puu', "Dake ee masika'antamemang aa'dansing-koo, 'Da' ninge ooransing kokoki-koo boong ueentari otoko.? Dake kapoo' mmau' pankainanka aung-koo dau basining ooveainge."

51 Ee'noko Jiisuu'ke aa'muru', "Masika' naurampimang, paning bere'arako ooveriainge, ee'noko Kumponing bakaning koosinunanka ee'deto ee'noko ee'depeto nanaako oovereriaing

ning-anko Tee Naning-naumpo' Paning-etaing-
anko."

Jiisuu'ke Taa'ni'antananka Nko Tutumpuu'na'

2

(2:1-4:54)

*Minkunaa Nampeesi Nkoau'nung-koong Kana-
navuntu'koo*

¹ Ke'munta doong tankinuio' nampeesi-
koong paroro Kana-navuntu'koo n̄koau'
Kaaleli'nameng-koonoo'ke. Jiisuu'bauko te'otou'.

² Jiisuu' ee'noko nii' bakaning barevare-
nupoong nanampiru' tee-koo ee'nara-koo paroro-
koo nampeesi-koong-koo.

³ Teketa tee, ookara uaini oparako Jiisuu'baukoi
aa'puu!, "Uaini oparing. Enang oto'evoroa!"

⁴ Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu!, "Ee nko', arekee'?
Nkaang batei mme' makotua!."

⁵ Teketa Jiisuu' baukoi teing taamang
banto'nuka teke otoroko'ning nauvurima
aa'puru!, "Kapoo' naururiaing nkoveriai."

⁶ Teke ~nareng-taa utau kapang-kooning ntong-
po'ning te' otoko' taramu-pina' basi pankaing-
pina', Ju'nupoonge temurii'keta ntong nke'aama
amutemurii' kapoo' duu'paako'ning biikaang
toomo siompai.

⁷ Ee'noko Jiisuu'ke teing taamang banto'nuka
aa'puru!, "Aing utauning maanto'eriaing ntonge."
Ee'noko teinge maanto'ama koonto' a'dei'ke
karange basiau!.

8 Ee'noko maanto'aio' Jiisuu'ke nauvurima aa'puru', "Enang tee-koo ntong-koo nii'naru' nke'erira tavo'eriaing tee-anko paroro okovenung-anko." Ee'noko tee-anko tavo'au'.

9 Ee'noko ntong avaio' mantompuu', koonto' uaini deempario!. Teie noru'uaruu' aung uaini okora'noo'. Teinge nainge taamang banto'nankai ntong nke'au'ninge noru'au!. Ee'noko teie paroro okovenunge mantompura tee naning nampeesiarako'nung bokuvura aa'puu',

10 "Nii'ke ookarai uaini tampara masikung tutung avorompimaung, ee'noko nantoonge tee opaako dama'ke tamunsi'nung uaini avorompikoo!. Ee'noko dake tampara uaini pinka'eing bera enang dama'ke amerimaang."

11 Aung Jiisuu' bakaning taa'ni'antanankakoo tutuna'nung. Tee nkovuu'nung Kana-navuntu'koo, Kaaleli'nameng-koonoo'ke. Teke ee'noo'ke bakaang meenasi sira'paru' ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge masika'antavampiru'.

12 Ee'noko teketa Jiisuu' ee'noko bauko ee'noko baara'mainkaang ee'noko nii' bakaning barevare-nupoong nanampiru' Kapaneume'navuntu'aape. Ee'noko temono-koo nii'ning doong o'noru'.

*Jiisuu'ke Dootuu'nava Pankava-koo Baave
Nkonuka Bata'uru'na'
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)*

13 Tenang Ju'nupoong biikaang Taamang Baari'koong~ due'ui' Jiisuu' Jerusalema'aape nanuu'.

14 Ee'noko Jiisuu'ke nantoong oovuru' parang-koo dootuu'nav a pankava-koong-koo kuunge baaveveeko boromaka' dovang, sipisipi' dovang, kuukuu' dovang parekanumpo'. Ee'noko napo' nantoong mooni' aampari'aako'ning oovuru' biikaang ba'nav a'nang-koo ba'namparirio'.

15 Ee'noko Jiisuu'ke mo'ming nerivura nipo'urima ookara kau' karenaumo bata'uru' dootuu'nav a pankava-ita, sipisipi' dovang, boromaka' dovang. Ee'noko Jiisuu'ke batanang-nanka pe'dempuru' mooni' aampari'aako'ning biikaning, ee'noko biikaang mooni' purarinka'evuru'.

16 Ee'noko teing nantoong kuukuu' baaveaako'ning Jiisuu'ke nauvurima aa'puru', "Te'nemperiaing anketa. Mma' bakaang pava baaveroma deeng-antaveriauka!."

17 Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge noru'ampiru' Daari Meekunge minkuvuu'na', aa'puu'na!', "Nkaang domang-eta pia aa'na' o'nong dakaang pava meekung otoi oto'koo." (*Kena 69:9*)

18 Teketa tee Ju'koong ovontunge maku'aama tuu'ai nia'aama aa'pau', "Da'pankaing deeko', tee' nkovepeu'nung, taa'ni'anta naumeriaing."

19 Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Aung pava dootuu'nav a turamperiko beenang doong-koo napo' daa'ampaing."

20 Teketa napo' teinge nia'aama aa'pau', "Beenang doong-koo masika' kaniepeu'? Makotua'. Ava dootuu'nav a pankava pankaroonge kaniampiru'nav a karenaumo kivora-ita ~namare'taa-koo."

²¹ Tee dootuu'nava tampuko'nung miru'noo' tee ee'nara Jiisuu'nung mono.

²² Dama'ke boo'keta daa'ario' nii'ke bakaning barevare-nupoonge napo' noru'ampiru' tee' minkuvuu'na!. Ee'noko Daari Meekung masika'antavampiru' ee'noko tee kara Jiisuu'ke minkuvuu'nung.

Jiisuu'ke Ookara Nantoong Biikaang Aarumo Noru'uri Otong.

²³ Teketa tee Jiisuu' otou' Jerusalema' Taamang Baari'koong-koo~. Ee'noko te' otoko mmau'ke masika'antavau' taa'ni'antananka nkovuu'ning ooaama te' otoroitaa!.

²⁴ Nka Jiisuu'ke tee masika'antavuriaruko' ookara biikaang aarumo noru'uitaa!.

²⁵ Bane naninge kapoo' nauvuaruko tampa' noru'uko' nantoong-koo tunsi-koo otoing.

3

Jiisuu' Nikodemasi Ninka Minkuaretu'na'

¹ Enang tee naning narung otoko' miring Nikodemasi. Tee Ju'nupoong-koong pankaing, Boto Keperuu'navitu-koong~.

² Ee'noko nii'na'mung muunga Jiisuu'anko pora aa'puu!, “Nau-anta Pankaing ee, da' nii'ke noru'dampiri otong. Da' nau-anta Kumponinge botoruu'nung. Aing taa'ni'antananka nkovemaing naninge baka nkovuarupeu' Kumponing ninka nari' otorea' dei.”

³ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu!, “Masika' nauramaang, naning napo' ponto'aravarui dei, Kumponing bakaang muu' oovuarupeu!.”

⁴ Nikodemasie aa'puu', "Arekee' napo' naning pankara ponto'arapeu'? Bauko-koong-koo manong-koo napo' tumparavarupeu' kemu'kana' napo' ponto'araa'naang."

⁵ Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Masika' nauramaang, naning Kumponing bakaang muu'koo tumparavarupeu' ponto'aravarui dei ntong-eta ee'noko Tanuaang Meekung-eta.

⁶ Mono-koong ponto' mono-pina' ooampimaung, ee'noko Tanuaang Meekung-koong ponto' domaang-pina' ooampiarupeu' dutai.

⁷ Ta'niniauka'aa'parsing-koo, 'Dii' nau'ka napo' ponto'dariaing.'

⁸ Doving piavomana' duparama eevumaunge. Dake tamung bakaang kara taaravepeu' ee'noko dake noru'earupeu' areketa pomaang ai' are'aape nanumang. Tee' nari', dake tasi'pearupeu' nantuong Tanuaang Meekung-eta ponto'arimana!."

⁹ Nikodemasie aa'puu', "Arekee' tee' nkoarapeu'?"

¹⁰ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Arekee' dake aung noru'ea' otong bane pankainge, kake'ii-anta Isireeli-nupoong biikaange?

¹¹ Masika' nauramaang, nii'ke tampa' noru'ampiritaa' karompimaung, ee'noko kapoo' ooampiritaa' minkuampimaunge. Ee'noko dii' aung niikaang kara taara-koo piaroriaung.

¹² Dii'ke masika'antameriaung kapoo'koo kansi'koong-koo naurampiko arekee' masika'antameripeu' ninge kapoo' paning-kooning naurampiko?

¹³ Ee'noko nii'nung naning paning-koo nanuu'nung otoa', ning narung, ning Tee Naning-

naumpo' Paning-eta mou'nung.

¹⁴ Tee' Moosesie boru' koopa'koong intam-puu'na' tuuku-koo mee'bora' sirakamaa'koo tee' nari' nau'ka ning Tee Naning-naumpo' intamaavaing.

¹⁵ Kumponinge tee' nkoaraa'naang miru'uu'nung taung daare'uu'naang nantoong domaang isikung okovuriaing-koong, teing ookara ning masika'antamaavaining." Jiisuu'ke tee'puu'.

¹⁶ Ee', Kumponinge nii' ookara kansi'nupoong aa'na' piaamurikotaa' tee Bauring narung masikung kirokai taura'puu'nung tee boo'paraa'naang nii' paku-koo; bera tee naning tee masika'antavuaing paa'aravauka'nung, teka domaang oparavaung oto'evuaing.

¹⁷ Kumponinge Bauring botovuu' domang-antanung deemparaan'aang, tuumpinung deea'.

¹⁸ Baa tee Kumponing Bauring masika'antavumaung tee kiimata nkavuauka'nung, ee'noko baa tee Kumponing Bauring masika'antavuaung tee kiimata-numpo', Kumponing Bauring narung masikung kirokai masika'antavuaruko.

¹⁹ Tee kiimata nka-koong okora'noo' ee': Araka a' kansi'koo pokon nantoong kontevorou', mutaanang narung piavoroi biikaang orara-nko daka'koo.

²⁰ Naning tee kapoo' orara nkovumaung bakei aa'na' piavoang araka-koo ee'noko kupi'omaung araka-anko po'koo bakaning orara nko-nko sira'para'neeng-koo.

²¹ Ee'noko naning tee kapoo' masikung

siompuitaa' nkoaramaung tee araka-anko
pomaung, ookara kapoo' nkoviining
sira'paraa'naang Kumponing dotu-anta-koo
nkonii' deemparako.

Jooni Minkinarai Jiisuu' Tasi'antavuru'na'

²² Aung aa' tee teketa nii' bakaning barevare-nupoong tee Jiisuu' ninka nanampiru' Judia'nameng-koo. Nii'ning doong teke tee ninka o'noru' nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavurima.

²³ Tenang napo' Joonie nantoong nii'ning ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko' Iinong-a, Sielima'navuntu'koo due'ka, te' ntong mmau'po'noo' deemparako. Nantoong mmau' te' beroko' Joonie minkivurira meeka'anta-koo.

²⁴ Tenang ee'nang mme' Jooni kiimatavarava'.

²⁵ Ee'noko nii'ning Jooni bakaning barevare-nupoong-kooning tata'eeko' Ju'nupoong-koong narung pankaing ninka kiiroraa'anta aarumo meekung-koong.

²⁶ Aung aa' tee, Jooni bakaning Jooni-anko berou' nauaava'naang. Aa'pau', "Nau-anta Pankaing, tee ee dake naning noru'emaang ntong-koo aveteka'koo otoresieeng Joo'dani-nari-koo tee ee'nara naning dake minkueu'nung? Tee ee'nara naninge enang nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavurimaang, ee'noko ookara tee-anko nanaamaang."

²⁷ Joonie maku'urima aa'puru', "Naning otoa' kapoo' oto'evupeu'nung Kumponinge avuaruko.

²⁸ Dii'ke tero taaraveru' tee kara ninge minkuama aa'pantu'nung, 'Ning tee Pako'pari'nii'

tavo'aravaing-koong deea', teka Kumponinge botomuu' tee-koo ee'nara-koo uro'kanoo' nanama'naang.'

²⁹ Nampeesi-koong paroro-koo, teni manikuma teni tee nampeesinara ba'aang. Ee'noko tee ba'maiko' tamung due'ke donkonui nempari taaravuma doturotuuarapeu' tee nampeesinara karoko. Tee' ee'na' teing nantoong Jiisuu' ninka otoroko ooaransi nkaang doturotu dupenii' otoi otong.

³⁰ Tee nau'ka pankaimparavaing ning oki'na'marako."

Jiisuu' Tee Tee Naning Panning-eta Pou'nung.

³¹ Naning a'dei'keta pou'nung ookara-koo dau basi. Naning kansi'koo otoi tee kansi'nung ee'nara, kansi'kooning kapoo' minkuvumaung. Ee'noko tee naning paning-eta pou'nung ookara-koo deu basi.

³² Teie ee'narai naumurimaung oovuu'ning ee'noko taaravuu'ning. Nka nantoonge bakaang kara masika'antavaavaung.

³³ Ee'noko naning tee bakaang kara masika'antavumaung tee ee'narai sira'pui aa'pumaung, "Kumponing bakaang kara bakei kara masikung."

³⁴ Tee ee'nara Kumponinge botovuu'nung Kumponing-koong kara koonto' taa'ni'poio' minkuvumaung, Tanuaang Meekung Kumponinge ootukuario' avuu'nung ninka.

³⁵ Baumai Bauring piaavura ookara kapoo'nanka avuu' kompuu'naang.

36 Ee'noko naning Kumponing Baurung masika'antavumaung domaang oparavauka'nung oto'evumaung. Ee'noko naning tee Kumponinge Baurung bakaang kara taaravuaung domaang oparavauka'nung oto'evuauka'nung koonto!. Kumponing bakaang iira tora'puasing teie doong kante.

4

*Jiisuu' Ee'noko Nani Sameria'nani Nari'
Minkuaretu'na'*

1 Ee'noko teinge Boto Keperuu'navitu~taaravau' Jiisuu'ke mmau' barevare-nupoong bokuvurima ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko Jooni-koo dau basinoo'!

2 A'noo' Jiisuu'ke baka nantoong ntong-koo minkie meeka'antavuria'; nii'ke bakaninge barevare-nupoonge nainge deeko' minkiarampima meeka'antavarampiko'.

3 Teketa Jiisuu'ke tee kara taaravurai'nange Ju-dia'nameng-eta toroaru' Kaaleli'aape.

4 Ee'noko maroita tevung taung-navunge Sameria'namenge tankinui-navunge siong-antamuru', nii'ke Ju'nupoonge baari'ampimanavunge.*

5 Ee'noko Sameria'nameng-koo tumarira osi tavo'mariru' miring Saikaa'. Te' ee'noo' baru' isipo' deea' Jeekopi'ke baurung Josepa' avuu'nau-koo.

6 Te' ee'noo' Jeekopi' bakaang dinkung ntong-po'nung otoko'noo'. Ee'noko Jiisuu' nanu'koo

* **4:4:** Ju'nupoonge Sameria'ke tankinaavarupeu', ai' teing teing oovu-nupoong deempariru'ning, Asiria-nupoong ninka nampeema, kare-koo tavarira nkavaaru'noo'keta.

takaa'ora te' ba'namparu' tee-anko dinkung-ankoo. Tenang ee'nang muung-aapenang.

⁷⁻⁸ Jiisuu' te' ba'nampari otoko nii' bakaning barevare-nupoong osi nanampiru' taamang moo'ampii'naang. Ee'noko tee, Jiisuu' sipampirio' nani Sameria'koonani te' ntong nke'koo dinkung-koo pou'. Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ntong-koo ameai."

⁹ Teketa Sameria'nanie aa'puu', "Da' Ju'koong, ee'noko ning Sameria'nani. Arekee' ning dake nia'memaang ntong-koo aroma'naang?" (Ju'nupoonge kompaavaung kapoo' Sameria'nupoonge taamanaama kompaamaing. Tee'koo tenie tee' minkuvuu!).

¹⁰ Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Ee baka', dake noru'ei dei Kumponing-nung bauta' ee'noko ning baa ee'nara nia'damaang ntong-koo, ning ee'nara nia'mepeu'. Nia'meko ninge arompeu' ntong domaang-po'nung."

¹¹ Ee'noko tenie manikumai maku'uma aa'puu', "Ee aung, nna' da' baakete oto'derua', ee'noko aung dinkung baru' isikung masikung. Arekee' nkavepeu' tee ntong domaang-po'nung?"

¹² Niikaakai Jeekopi'ke aung dinkung ntong-po'nung amuru'. Tee ee'nara ee'noko baurukaa' ee'noko bakaning boromaka' dovang sipisipi' ookara aru'koo naikau'. Emu' da' ee Jeekopi'koo dau basi tantaramaang?"

¹³ Jiisuu'ke kara maku'uma aa'puu', "Nantoong aung-koo dinkung-koonaru'koo naikaara napo' nukaa'oroceu'.

¹⁴ Nantoong teing ninge ntong avorompaining napo' nukaa'oroauka'nung. Teru'

avorompainaru' teing-koo kuunge puunta-po'naru' deemparavaing ntong domaang-po'nung doong kante tavo'aramatoaina' teing-koo, domaang oparavauka'nung oto'evuriaina'."

¹⁵ Ee'noko tenie manikumai maku'uma aa'puu', "Ee', ameaing tee ee'nara ntong. Ning tee' nari' oto'koo piamaang, napo' ntong-koo nukaa'moauka', napo' kemu'kana' moauka'na' ntong nke'koo."

¹⁶ Enang tee Jiisuu'ke botovuma aa'puu', "Bera da'ung bokuera a' poreaing."

¹⁷ Tenie manikumai aa'puu', "A, ning aa' inung o'noai." Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Ee'. Daang deea!. Masika' minkuemaang tee' aa'pema, 'Ning aa' inung o'noai.'

¹⁸ Da' pa'noko'ke nantoonge nantau'nani, ee'noko tee naning enang da' ninka otoresing da'ung masikung deea!. Masika' naumeing."

¹⁹ Ee'noko tee, tenie aa'puu', "Ee aung, da' masika'dario' ninge nakaronung-pina' noru'damaang.

²⁰ Niikakatauroi Sameria'nupoonge amii-koo Kumponing boontuaako', dootuu' nkoama; ee'noko dii'ke Ju'nupoonge aa'perimaung, 'Jerusalema' naro'ke Kumponing boontuampimaatoing.'

²¹ Jiisuu'ke aa'puu' teni manikuma, "Masika'antameaing, ee ani, batei tavo'aravaing amii-koo ee'noko Jerusalema'ke nantoonge Tee Niuma dootuu'aama boontuaavauka'nung.

²² Dii'ke Sameria'nupoonge baru' noru'eria' tee dootuu'erimaung. Nii'ke Ju'nupoonge tampa' noru'ampiri otong tee dootuu'ampimaung.

Kumponinge tee Domang-antanung Ju-nupoong-koong tavo'araa'naang tampuu'nung-koo.

²³ Tee batei pomaang, aung aa' otong, tenang Tee Niuma dootuu'arimainge masikenge tanuaang-aapena' domange aroo'ariri masika' dootuu'aavainang. Teing temurii'na' dootuu'nupoong Tee Niuma piavomaung.

²⁴ Kumponing tee Tanuaang. Tee'koo Kumponinge maromurimaung tanuaang-aapena' dootuu'ampii'naang domaang-eta, aroo'mariri masika'."

²⁵ Manikumai aa'puu', "Ninge noru'ansi o'nong tee Kumponinge urikamu'keta Pako'pari'nii', Karistoo' tampaamaung poo'naang. Tee ee'nara pora ookara kapoo' naumuriaing."

²⁶ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Ning tee ee'nara da' ninka karompemaang."

²⁷ Ee'noko tenang ee'nang nii' bakaning barevare-nupoong toromarima bakei aa'na' ta'ninampiru' manikuma ninka minkuareko, nka nia'ampima aa'pampiaruu', "Amingpiaromaang?" nii'na' "Aming-koo minkuraremang teni ninka?"

²⁸ Ee'noko tenie manikumai tee utau te' sipura nanuu' osi-aape. Ee'noko osi-nupoong nauvirima aa'puru',

²⁹ "Porira naning ooveriaing kapoo' ookara ninge tero nkoanko'ning naumuinung. Aung ee'nara dee'ma tee Pako'pari'nii'."

³⁰ Ee'noko teing osi-eta porou' Jiisuu'anko.

³¹ Tee aa' nkoario' nii'ke bakaninge barevare-nupoonge Jiisuu' aa'na' nia'ampiru' aa'pampima, "Nau-anta Pankaing, taamang-koo naikiaing."

³² Jiisuu'ke kara maku'memurima aa'muru', "Ning nkaang taamang oto'memuing dii'ke noru'eria!."

³³ Ee'noko teketa nii' nii'ka niania' nia'meerima aa'meeriko!', "Ai' nii'ninge aung taamang tavo'evainge?"

³⁴ Jiisuu'ke aa'muru', "Ning-koo taamang baru' kapoo' masikung deea'. Nka tee Kumponing bakaang nko-nko kapoo' masikung. Teie boto-muu'na' tampa' nkoansi dupeampaing.

³⁵ "Dii'ke ee' minkuerimaung, 'Keempampimanoo'keta karekuri kaara makosi tankinuko taamang nkavampipeu'.' Nka dii'ke ooveriaing mintoonanka. Enang namu'ke petaa'oing, taamang kavu'noo' makotuing.

³⁶ Nii'ke taamang nkavampima doturotumari-maung. Tee'pina' nantoong oosiarampimang domaang oparavauka'nung oto'evurii'naang, nii' sinang tanka-nupoong ee'noko taamang nka-nupoong naro'mariri doturotumariaina'.

³⁷ Aung kara teinge minkuaamaung masikung, 'Narunge keempuko nii'nunge taamang kavu-maung.'

³⁸ Ningee dii' botoramping taamang nkaverii'naang mintoong-koo dii' pakurari-aruu'nau-koo. Aung tee nii'ning mintoong-koo iri'opariring-koo dii' tamung kavu' narung-koo pakurarimang."

³⁹ Ee'noko mmau'ke Sameria'nupoonge temono-nupoonge Jiisuu' masika'antavau', tenie ee'nani manikumai tee' minkuvuma aa'puio', "Teie kapoo' ookara naumuing tero nkoanko'ning."

⁴⁰ Ee'noko teing Sameria'nupoong Jiisuu'anko porora aa'na' nia'au' te' otoroo'naang teing ninka. Ee'noko tee Jiisuu' temono-koo ke'munta doong otou'.

⁴¹ Ee'noko mmau'ke napo' masika'antavau' Jiisuu' bakaang-koo kara-koo.

⁴² Ee'noko teinge teni manikuma nauaama aa'pau', "Nii'ke enang masika'antavampiring tee-koo dake naumering-koo deea', tee nii'ke koonto' taaravampirai'nange. Tee ee'nara koonto' noru'ampiring tee Domang-antanung ookara kansi'nupoong."

Jiisuu'ke Daurarong~ Bakanaving-koong Baur-ing Tamparu'antavuu'na'

⁴³ Ee'noko tee, ke'munta doong te' otorai'nange Jiisuu'ke temono sipura Kaaleli'aape napo' nanuu'.

⁴⁴ Jiisuu'ke aa'puko', "Naning tee ning-pina' nakaronara bakanoo'nupoonge nainge deeko' masika'antavaavaung."

⁴⁵ Tee' nari' Jiisuu'ke bakanoo' osi Jerusalema' sipurai'nange Kaaleli'nameng-koo tumpario' tevora'nupoonge onkeonke'au'. Aming-koo, nna' teing ee'ning nanau' Jerusalema'aape Baari'koong Paroro naiaava'naang, ee'noko te' otoroitaa' ookara kapoo' Jiisuu'ke tenang nkovuu'ning ooau' paroro-koo meu'ke.

⁴⁶ Ee'noko Jiisuu' napo' toroaru' Kana-namono-koo Kaaleli'nameng-koonoo', ntong uaini deeng-antavuu'noo'. Ee'noko tee daurarong bakanaving-koong narung pankaing te' otoko', baur-ing Kapaneume'namono-koo otoi siipavou'.

47 Ee'noko teie Jiisuu' Kaaleli'aape pou'nung Judia'keta taaravuu'. Taaravura tee, Jiisuu'anko bera, nia'uu' Kapaneume'aape nanuu'naang baur-ing taare-anta-koo, boo'ke due'uko.

48 Jiisuu'ke tee ee'nara aa'puu', "Dii'koo naning otoa' masika'antamepeu'nung tutung aa'na' iirakuta nko-nko oovuarura, taa'ni'anta ta'nimpaarii'nanka."

49 Ee'noko tee daurarong bakanaving-koonunge aa'puu', "Ni'ninka poaing nnuring mme' boo'paravaruko."

50 Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Bera naniaing. Dauring domamparavaing." Ee'noko teie naninge Jiisuu' bakaang kara masika'antavura nanuu'.

51 Ee'noko taunga toroarama bakaning-koong botovotonaal'nanka-koo nii'ning kune'uru!. Ee'noko teinge aa'pau', "Dauring domamparaa'naang."

52 Ee'noko teie maku'urima aa'puru', "Arenang tee ee'nang nnuring tampatampa' dee'oinge?" Ee'noko teinge aa'pau', "Ke'maaki' mme' mu-taanampuko uipaarii' boimpwieeng."

53 Ee'noko baumai noru'uu' tenang ee'nang batei basiarako Jiisuu'ke nauvuma aa'puu'nung, "Dauring domamparavaing." Tee'koo ee'narai ee'noko baurukaa'ke Jiisuu' masika'antavau'.

54 (-)

Jiisuu'ke Taare-antavurima Nau-antavuriko'na' Kuunoo' Doong Meekeng-koo

5

(5:1-10:42)

Jiisuu'ke Naning Tamparu'antavuu'na' Ntong-koo Poonaru'koo

¹ Ee'noko teketa tee Ju'nupoong biikaang paroro meekung nkoau!. Ee'noko Jiisuu' Jerusalema' nanuu!.

² Ee'noko Jerusalema'koong karanaang sipisipi' duparimanoo'keta due'ke kankonaru' poonii'naru' otoko', pa'noko' bare pankeng koroai kaniau'ning ninka, ee'noko teru' miring Betesira tampaako' Ju' biikaang kara-koo.

³ Ee'noko nantoong mmau' siipa-po'nupoong teke teing-koo bare-koo nempariri otoroko', aa'noko mutuunanka, kaikuu'nanka, ee'noko dootananka, nempaama ntong eemaaru'araa'naang.

⁴ Koosinung~ Kumponing-etaing namu'na' teru'koo bema ntong eemaaru'antavuko', ee'noko tenang tee ntong eemaaru'arako baa tee tutuna'nung teru'koo du'mumparama taarevoko', bane aremuriil' siipa-po'nunge.

⁵ Ee'noko narung naning te' bempari otoko' beenaumo kivora-ita ~beenamuo-taa [38] masir-aani siipavou'nung.

⁶ Ee'noko Jiisuu'ke tee oovura noru'uu' tee naning pankaroong siipavou'nung, ee'noko aa'puu', "Da' ee taarerero'o'naang piaromaang?"

⁷ Ee'noko teie siipa-po'nunge kara maku'uma aa'puu', "Ning aa' naning oto'memuaung tee ntong eemaaru'arako si'mupeu'nung. Ning ninka te' nanu'koo paaramarako teka nii'nung divu'mui bemaung."

⁸ Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu' tee, "Daa'daravaing. Tani' poru'era naniaing."

⁹ Ee'noko tee naning namu'ke taarevora bakaang tani' poru'ura beu'. Te'mung ee'na'mung Doong Uaana'mung.

¹⁰ Ee'noko Ju'koong ovontunge tee naning Jiisuu'ke tamparu'ntavuu'nung tautauaama, aa'pau', "E'mung Doong Uaana'mung; niikaang boto toto'pei tani' poru'dari nanimang."

¹¹ Ee'noko teie kara maku'uma aa'puu', "Teie naninge ning taare-antamuinge naumuma aa'muing, 'Dakaang tani' nkavera naniai.' "

¹² Ee'noko teinge nia'aama aa'pau', "Baa ee'nara tee naning da' botoruing tani' nkavei nani'naang?"

¹³ Ee'noko teie naninge Jiisuu'ke taare-antavuu'nunge Jiisuu' miring noru'ua' Jiisuu' namu'ke tenkenuu'nung-koo, karika' baru' temono-koo otoroko.

¹⁴ Ee'noko dama'ke tee Jiisuu'ke dootuu'nava pankava-koo kune'ura aa'puu', "Ee aung, da' enang taarereroing. Dakaang orara aarumo sipeaing kapoo' tee-koo siipa-koo dau basi tavo'ku'neeng da'koo."

¹⁵ Ee'noko tee naning teketa tenkenura Ju'koong ovontung nauvurima aa'puru', "Tee aa' ning Jiisuu'ke tamparu'antamuing."

¹⁶ Tee'koo ee'na'koo Ju'koong ovontunge Jiisuu' turang tutumpau' teie Doong Uaana'mung-koo naning taare-antavuio'!

¹⁷ Ee'noko Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Mma' doong kante mintoompari otong, tee'koo ning napo' nau'ka mintoomari o'nong.

18 Tee' minkuvuio' Ju'koong ovontung bakei oraka' dee'orou'. Jiisuu' tavaava'naang enang bakei aa'na' mau'au' Jiisuu'ke Doong Uaana'mung-koong boto toto'puu'nung-koo, ee'noko teie Kumponing bauma masikung tampuu'nung-koo, tee' minkuvuma Kumponing-pina' basi tamparu'nung-koo."

Kumponing Bauring Baumanung Iri' Ninka Otomana'

19 Jiisuu'ke teing kara maku'urima aa'puru', "Masika' naurampimang, ninge Bauringe kapoo' ninge ninka nkoampaung. Ninge Mma'ke nkovuko ooamana' nari' nkoamaung. Kapoo' Mma'ke nkovumaung ninge Bauringe nkoamaung.

20 Mma'ke ning Baurine piaamui ookara kapoo' nkovumaing naumumaung, ee'noko dama'ke kapoo' aung nkoansing-koo dau basi naumuko nkoama'naang dii' dooroi taruriaing.

21 Mma'ke boo'nuka daa'urima domang-antavurimana' tee' nari' ninge Bauringe domang-antavaramaung teing ning piamotoaing.

22 Ee'noko Mma'ke nantoong-simpe' nkova', tee ning-koo Baurine-koo sipuu'nung nantoong simpe'nko~, ookarai ning Baurine daangang-koo, Mma' daangampaamana';

23 Nantoong ning daangamaavauka'ning tee Mma' daangampaavauka'nunge ning botomuu'nung.

24 "Masika' naurampimang, nantoong teing nkaang kara taaravaamaing, ee'noko teing masika'antavaamaing tee botomuu'nung

domaang oparavauka'nung oto'evurimaing. Teing teing kiimatavuriauka'ning, tero boo'nameng-eta domaang-aape tankinaing-koo.

²⁵ Masika' naurampimang, enang-eta deto tee boo'nukai nkaang kara taaramaaavainang ning Kumponing Bauring. Ee'noko teing nkaang kara taaramaaavaining domampariaing.

²⁶ Mma' baka domaang okovenung otomana' ning Bauring domaang okovenung deeng-antamuu'.

²⁷ Ee'noko Mma'ke ning baurung makosi-antamuu'nung nantoong simpe'koo ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing deemari o'noing-koo.

²⁸ Ta'niniriauka' aung-koo: bateinang pomaang ookara boorou'ning dako'domanoo' otoromainge nkaang kara taaramaaavainang.

²⁹ Ee'noko taaramaarai'nange tavo'ariaing dako'doma-ita. Teing nantoong tampa' otoroko'ning daa'arampaing koonto' domamparii'naang, ee'noko teing oraka' otoroko'ning daa'arampainge kiimata nka-koo."

Teing Jiisuu' Bakaning Kara Puring-antavaamaing

³⁰ "Kapoo' ninge ninka nkoamparupeu'. Ninge kara simpe'amaung Kumponinge narunge naumumana' nari'. Tee'koo ning to'biimari karomaung, ning ninka piathomana' nkoampa' tee ning botomuu'nung narung piavomana' nkoamaung-koo.

³¹ Ee'noko nkaang kapoo'koo ning ninka kara minkuamaung dei, tee kara minkuamaung mako-tua' masikung-pina' noru'koo.

³² Nka nii'nung naning otong nkaang kara puring-antavumaung, ee'noko ninge noru'ansi o'nong kapoo' teie minkuvumaung ning-koo masikung.

³³ Dii' diikaning kara nka-nupoong Joonianko botovererio' teinge teing bakaang kara nauraaru'nung ning masika'anta-koong.

³⁴ Nka ninge nantoong-koo naning bakaang kara-koo aroo'marava' otong. Teeo ninge Jooni bakaang karai noru' daa'antarampiring dii'ke masika'antamerira domantarii'naang.

³⁵ Jooni daamu-pina' urumpari arakavarako dii' oki'noo' batei-koo siomperima doturariko'.

³⁶ Teka ning kapoo' pakumui sira'antamumaung oto'memung aa'na' pankaing masikung Jooni-nung sirasira'koo dau basi. Teinge kapoo'ke Mma'ke botomuio' nkoamainge naururi otong sira'antavui ning tee Mma'ke botomuu'nung.

³⁷ Ee'noko napo' Mma'ke ee'narai nkaang kara puring-antamemumaunge. Dii'ke bakaang kara teroita taaraveria', ee'noko bakaang oing ooverria'.

³⁸ Ee', dii'koo bakaang kara otoa'. Tee'koo dii'ke ning masika'antameria' ning Kumponinge botomuu'nung.

³⁹ Dii'ke doong kante Daari Meekung aa'na' pukeveri deeruerimaung ee' noru'erima, 'Nii'ke domaang oparavaung okomuriaina!';

⁴⁰ Nka teie ee'narai Daari Meekunge ning moaing-koong minkunaa naururiko aroo'eria' ning-anko po'koo domaang isikung oto'derurii'naang.

41 “Ning nantoonge pankaing-antamaava'naang piamao', Kumponinge deeko' makosi.

42 Nka ninge dii' noru'dampiri otong, dii' diikaang domang-eta Kumponing-koopiaroria' bakei.

43 Ning Mma'ke botomuio' moio' dii'ke onkeonke'meria'; nka tee nii'nung bakamai' pokotee onkeonke'erikoo'.

44 Dii' Kumponing taaraveri dotu-anta-koo kasieria' dii'ka daangang-koo kei'dorima. Tee'kooning masika'antameria'.

45 Ning Mma'ankoi tuumpi nkonara deea' tee' dii'ke noru'merimana'; teeo teie Moosesie dii' tuumpiruriaing, daang aroo'erimaunge.

46 Dii'ke Moosesi koonto' masika'antaveri dei ning masika'antameripeu', teie daarivuma ning naururu'nung-koo.

47 Ee'noko dii'ke Moosesi bakaang kara deerueri masika'antaveriaruma arekee' dii'ke nkaang kara masika'antameripeu'? Makotua'.”

6

*Jiisuu'ke Nantoong Pa'noko' Kokorei'
Bau'uru'na'
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)*

1 Teketa nii'ning batei tankinuio' Jiisuu'toroarama Kaaleli'naru'koo pak'o'aru' nii'noo'miring Taiberiasi-naru'koo.

2 Ee'noko mmau' nantoonge siompau' taa'ni'antananka nkovuko ooaama. Siipananka unaa-antavuriko'.

³ Ee'noko Jiisuu' miinani-koo koinura ba'namparu' nii' bakaning barevare-nupoong ninka,

⁴ Paroro Baari'koong~ Ju'nupoong biikaang due'ui otoko.

⁵ Ee'noko Jiisuu' oo'oopaaavarama mmau' nantoong oovuru' tee-anko poroko. Oovurira Pilipi' aa'puu', "Are'ka taamang moo'ampipeu' aing nantoong bau'arampii'naang?"

⁶ Tamung tee'puu' Pilipi' paara-antavuma baka noru'uitaa' nkovuaina'.

⁷ Pilipi'ke kara maku'uma aa'puu', "Kenaanka kivora nopa'koo makotua' ainge nantoonge oki'noo'na' berete' naiaava'naang."

⁸ Ee'noko nii'nunge bakaning barevare-nupoong-koonge, Aanduru'ke, Saimoni' Piita baara'ma'nunge aa'puu',

⁹ "Nemaka a' otong pa'noko' berete' oto'evuinung, ee'noko tavi'ning keura. Nka arekee' makotupeu' aing-koo ookara-koo?"

¹⁰ Jiisuu'ke aa'puru', "Ba'nang-antavereriaing ookara nantoong." Te' otoroko'noo' karaasi' mmau'po'noo', ee'noko ookara nantoong te' ba'nampariru'. Teing-koong nantoong-koong donkaang deerunoo' pa'noko' kokorei'.

¹¹ Jiisuu'ke berete' kompura Kumponing tampa' tampuu', ee'noko teing nantoong tankee'uru' ba'nampariru'ning. Ee'noko tavi' tee' siong-antavuu'. Ee'noko ookara taamanaara poovorou'.

¹² Ee'noko teing poovoroio' Jiisuu'ke nii' bakaning barevare-nupoong aa'muru', "Tee ookara kakita'nanka oosieriaing, tamung kera'para'neeng oki'nairu."

¹³ Ee'noko oosiampira peku' kivora-ita keveku'ka maanto'ampiru' kakita'nankai pa'noko' berete'koo taamanaama sipau'ning.

¹⁴ Ee'noko teinge nantoonge Jiisuu' bakaang taa'ni'anta ooaara aa'pau', "Aung ee'nara tee nakaronung masikung kansi'koo teroita poo'naang Kumponinge barevuu'nung."

¹⁵ Jiisuu'ke noru'uu' teinge moo'aara daurarong~ deeng-antavaava'naang mau'aako. Tee' minkuaako Jiisuu' tenkenura napo' baka mii-koo koinuu' teka kunsiaraa'naang.

*Jiisuu' Kankong-koo Dae Nanuu'na'
(Mat 14:22-33; Mak 6:45-53)*

¹⁶ Ee'noko muung-aapevuio' nii' bakaning barevare-nupoong ee'danto nanampiru' teru'koo.

¹⁷ Bakaasi-koo aa'emarira tankinampii'naang Kapaneume'aape toromarima. Ee'noko muumpuu' Jiisuu' mme' nii'anko poaruko.

¹⁸ Ee'noko napo' doving pankaing duparu', boo'a pankaing ninka.

¹⁹ Ee'noko tee nii' boo'emariru' beenaumo kivora daaku' daanga'pina'* basinoo!. Te' basimarima Jiisuu' ooampiru' kankong-koo daue nanuko, ee'noko due' poio! aa'na' amorompiru'.

²⁰ Ee'noko amorompiko Jiisuu'ke aa'muru', "Aroreriauka!. Tee ning ee' nanamang."

²¹ Tee' minkuvuio' nii' piarmoru' nii'ke bakaasi-koo nkavampii'naang. Ee'noko tee namu'ke da'denga tee bakaasi te' basiaru' piamori nanampiko'noo!.

Nantoonge Jiisuu' Besi'au'na'

* **6:19:** 5-6 kilomita.

22 Teketa dauna'mung nantoonge karingai amenka'koo otoroko'ninge ooau' nareng bakaasi-nareng te' mme' otoko. Teinge ee' noru'au': Jiisuu' nanua' bakaning barevare-nupoong ninka, ai' teinge Jiisuu' sipaara tenkenaieeng.

23 Teketa bakaasinanka Taiberiasi-eta porora duumiau' te' karingai berete' naiau'noo' Ovoringe tampara minkuvuio'.

24 Ee'noko tee karika'ke ooaava' Jiisuu' te' otoaruko. Nii' bakaning oomaaria'. Enang tee nantoong bakaasinanka-koo aa'earira Kapanume'aape toroariru' Jiisuu' besi'aama.

Jiisuu' Tee Taamang Domaang-po'nung Tam-paru'na'

25 Teketa teinge Jiisuu' kune'au' teru'koo amenka'aape otoko ee'noko aa'pau', "Nau-anta Pankaing ee, da' arenang a' poing?"

26 Jiisuu'ke aa'puru', "Masikung naurampi-mang, dii'ke ning besi'merimang teie berete'ke poorurieeng-koo. Dii'ke besi'meria' nkaang taa'ni'anta tasi'peri masika'antamering-koo.

27 Iri' o'dariauka' taamang dera'omaung besi'koo. Teka kavi'eritaa' besi'eriai temurii' taamang domaang oparavauka'nung. Temurii' dera'oarupeu'. Tee taamang ninge, teie Naning-naumpo' Paning-etainge arompiaing, Mma'ke Kumponinge tee' nkoama'naang botomuu'nung-koo."

28 Teinge nia'aama aa'pau', "Aming nkoampiainge Kumponing bakaang pia siompampii'naang?"

²⁹ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru!, “Aung ee'nara tee nko-nko Kumponinge maroruri otoing: Tee naning botovuu'nung masika'antaveriaing.”

³⁰ Teinge kara maku'aama aa'pau!, “Arera taa'ni'anta nkoveaing nii'ke oorampira masika'anta-koo? Aming nkovee'naang?”

³¹ Diikakatauroi paning-koong taamang naiau' mee'bora' sirakamaa'koo tee' ee'na' Daari Meekunge minkuvuma aa'pui otoina', ‘Kumponinge paning-eta taamang avuru' naiaava'naang.’”

³² Jiisuu'ke maku'urima aa'puru!, “Masika' nau-rampimang, Moosesi deea' tee taamang paninung arurimaung. Mma' ee'nara tee, taamang masikung paning-etaing arurimaung.

³³ Tee taamang Kumponinge arurimaung tee naning ee'nara paning-eta pora dii' kansi'nupoong domang-antaruriaing.”

³⁴ Ee'noko teinge nia'aama aa'pau!, “Ee aung pankaing, tee ee'nara temuriau taamang doong kante ameriaing.”

³⁵ Jiisuu'ke aa'puru!, “Nka ning ee'nara tee taamang domang-anta-koong. Naning tee ning-anko poaing peeravoauka'nung, ee'noko naning tee ning masika'antamuaiung nukaa'oauka'nunge.

³⁶ “Ninge tero naurampiring, aa'dampima, bane dii'ke oomerira masika'antameria!.

³⁷ Ookara nantoong Mma'ke amuko ning-anko poromaing. Ning bata'aramparupeu' ning-anko poroko.

³⁸ Ning paning-eta simaru' teie botomui' bakaang pia nkoama'naang, nkaang pia deea'!

³⁹ Tee botomuu'nung bakaang pia aung: teing amuu'ning tare-koo, nii'nung paa'aravaroo'naang, ee'noko ookara daa'arampaing doong asi'noo'na'mung.

⁴⁰ Tee Mma' piavomana' ee': ookara ning-koo Bauring-koo ookaama masika'antamaavaining domaang oparavaung nkavaavaing. Ee'noko ninge daa'arampaing doong asi'noo'na'mung."

⁴¹ Teketa tee, teinge Ju'koong ovontunge makenge minkuminkuaau', bakaang kara orara tam-paama aa'puu'noo'koo, "Ning ee'nara taamang paning-eta pou'nung."

⁴² Ee'noko aa'pau', "Aung naning Jiisuu', Josepa' bauriing ai' baa? Nii'ke baumararing noru'arampiri otong. Arekee' paning-eta pou'nung tamparamaung?"

⁴³ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Dii' oraka' minkuminkururiauka!"

⁴⁴ Naning otoa' ning-anko baka popeu'nung, Mma'ke ning botomuu'nunge bokuvuaruko. Ee'noko boo'keta daa'antavampaing doong asi'noo'na'mung.

⁴⁵ Teinge nakaro-nupoonge urikupoonge Daari Meekung-koo ee' daariau',

'Ookara nantoong Kumponinge bare-
antanii'nuka otoroi otoroaing.' *(Aisaia'
54:13)*

Ookara Mma' taaravaamaing ee'noko tee-koo noru' nkavaamaing ning-anko poroaing.

⁴⁶ Nka naning Mma' oovuu'nung otoa'. Ninge Kumponing-ankoitaa mou'nunge narunge Mma' ooantu'.

⁴⁷ “Masika' naurampimang, naning tee ning masika'antamuing domaang oparavaung oto'evung.

⁴⁸ Ning tee taamang domang-anta.

⁴⁹ Diikakatauroi nii'namurii' taamang mee'bora' sirakamaa'koo naiau'ning, teka teing boorou'.

⁵⁰ Ee'noko tee aung taamang paning-eta pomaung naninge naivura booauka'nung.

⁵¹ Ning ee'nara domang-anta-koong taamang paning-eta mou'nung. Naninge aung taamang naivura doong kante domampari otomatoing, ee'noko tee taamang arompiainung tee nkaang mono, ookara nantoong kansi'nupoong domang-anta-koo.”

⁵² Tee' minkuvuio' Ju'koong ovontung iiravoroitaa' bii'ka tata'eema aa'pau', “Arekee' bakaang mono amuripeu' nii'ke maa'koo?”

⁵³ Jiisuu'ke aa'puru', “Masika' naurampimang, dii'ke ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing nkaang mono maa'meriarui dei, nkaang ereng naimeriarui dei, dii' domaang okoruriarupeu' dii'ka.

⁵⁴ Naning tee nkaang mono maa'muaing, nkaang ereng naimuaing domaang oparavauka'nung oto'evuaing, ee'noko boo'keta daa'antavampaing doong asi'noo'na'mung.

⁵⁵ Aming-koo, nkaang mono tee taamang masikung, nkaang ereng teie nainai masikung.

⁵⁶ Baa tee nkaang mono maa'uaing ee'noko nkaang ereng naivuaing, ning-koo otoaing ee'noko ning tee-koo o'noai.

⁵⁷ Mma'ke domampari otomaunge botomuio'

ning domamari o'nomana' tee' nari' naning tee maa'muaing domamparavaing ning-koo.

⁵⁸ Aung tee naurampiring taamang paning-eta pou'nung. Tee taamang-pina' deea' diikakatau-roi naiaakotaa' boorou'nung-pina'. Naning tee aung taamang naivuaing doong kante domampari otomatoaing."

⁵⁹ Jiisuu'ke aung kara nauvuru' dootuu'navakoo Kapaneume'navuntu'koo.

Jiisuu' Tee Kara Domaang Oparavaung Okonara

⁶⁰ Aung aa' tee, mmau'ke bakaning barebare-nupoonge taaravaara aa'pau', "Tee kara aa'na' manki'. Baie aroo'upeu'?"

⁶¹ Ee'noko teing bakaning barebare-nupoong tee' minkuminkuruariko Jiisuu'ke baka noru'urai'nange aa'puru', "Aung kara minkuansing orara-pina' noru'erima tenkenirii'naang?

⁶² Ee'noko dii'ke ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing toromarako nkanoo' tero o'noko'noo' arekee' noru'dariaing?

⁶³ Tee ee'nara Tanuaang Meekung domaang avu'koong. Naninge baka mono narunge Tanuaang Meekung otoaruko domaang masikung nkavuarupeu'. Nka aung kara ninge naurampiring dii'koo makosi tanuaang-koong domaang avu'koo.

⁶⁴ Ee'noko dii'koo narionge masika'antameria'." Jiisuu'ke tee' minkuvuu' tee tutuntomaita noru'uru'nung-koo, aa'ning: teing masika'antavaavauka'ning ee'noko tee naning tooka kompui sivuainung tavaava'naang.

⁶⁵ Ee'noko Jiisuu'ke napo' aa'puru'nung, "Tee'koo ee'na'koo naurampiring naning ning-anko poarupeu' Mma'ke makosi-antavuaruko."

⁶⁶ Teketa emu' tee' minkuvuio' bakaning barevare-nupoong-koo mmau' toroariru', siong-koo kasiaavarura.

⁶⁷ Ee'noko Jiisuu'ke nii' bakaning nanai'keta kenaanka aa'muru', "Ee'noko dii' arekee', si'merii'naang?"

⁶⁸ Saimoni' Piitai aa'puu!, "Ovoring ee, baa-anko nanampipeu'? Da' narung oto'derung kara domaang oparavauka'nung-koong.

⁶⁹ Ee'noko nii'ke enang tasi'dampira masika'antarampiring, da' Kumponing-etaing Naning Meekung."

⁷⁰ Jiisuu'ke aa'puru', "Bane ninge marorampiru' nkaning deentarii'naang, teka dii'koong narung ma'naang."

⁷¹ Tee'puma Judasi minkuvuko'nung, Saimoni' Kerio'nung baurung. Tee, bane Jiisuu' bakaning nanai'keta kenaanka-koonunge, nka tee Jiisuu' kare-nupoong-koo sivuainung.

7

Jiisuu'ke Paroro Bare-koo Oto'koong Oovuu'naang Nanuu'na'

¹ Teketa tee dama'ke Jiisuu' Kaaleli'namenge nanuko'nung. Judia'namenge nanu'koo piavoaruu' Ju'koong ovontunge te' otoroko'ninge tavaava'naang piavoroko.

²⁻³ Ju'nupoong biikaang Paroro Bare-koo Oto'koong due'ui' Jiisuu' baara'mainkaange aa'pau', "Ameng sipera Judia'nameng-koo

naniaing dakaning barevare-nupoonge dakaang nko-nko ooaavaina' nkovemaung.

⁴ Naning kapoo' nkovumaing ookarai oo-koo piavoi baku'uarupeu'. Tee'koo aing kapoo' ookara nkovemaung deeko' sirapo' si'daravaing ookarai ooraara masika'antaraavaina'."

⁵ Teinge bane baara'mainkaange masika' antavaava' tee'pau'.

⁶ Ee'noko Jiisuu'ke teing aa'puru', "Nkaang doong mme' makotua'. Ookara doonanka dii'koo makosi. Kapoo' otoa' dii' avo'duripeu'nung.

⁷ Kansi'nupoonge dii' munte'koo makosi deea', nka ning munte'maamaung doong kante ninge biikaang aarumo orara sira'pamaung-koo.

⁸ Berira naniriaing paroro-koo. Ning mme' nanamparoo'naang tee-koo paroro-koo, ai' ning nkaang doong mme' makotua'."

⁹ Ee'noko tee' nauvurirai'nange tee, Kaaleli'nameng-koo teke otou'.

¹⁰ Teketa baara'mainkaang paroro-koo ureai beroio' Jiisuu'ke dama'keta sira'parava' baku'aritaa' siompuru'.

¹¹ Ee'noko Ju'koong ovontunge besi'aako' tee-koo paroro-koo, aa'paama, "Tee are' otong?"

¹² Ee'noko tee karika' iaampeema nii'ninge aa'paako', "Tee naning tampara." Ee'noko nii'ninge aa'paako', "A, teie nantoong tosivurima orari-antavurimaung."

¹³ Nka baru' sirapo'ke minkuaavaruko' avoreaitaa' biikaang ovontung-koo.

¹⁴ Ee'noko paroro-koo navaro opario' Jiisuu' dootuu'nava pankava-koo kuung tumparara kara nau tutumpuru'.

15 Ee'noko Ju'koong ovontung ta'ninaama aa'pau', "Keei. Aung naning sikuru'aravaruu'nunge arekee' kapoo' avutevu' noru'ui otong?"

16 Jiisuu'ke aa'puru', "Ninge kara naurampi-maung ning ninkaang deea', Kumponing-eta pomaung, ning botomuu'nung-eta.

17 Teinge Kumponing bakaang pia nko-koo okovuriainge ning nkaang kara tasi'paavaing Kumponing-etaing deeko' nii'noo' tamung nkaang noru'keta karomaung deeko'.

18 Naning baka bakaang noru'keta karomaung baka daangang piavoma, ee'noko naning tee botovuu'nung bakaang miring pankaing deem-paraa'naang piavomaung tee, tee naning koonto', daang minkuvuaung.

19 Moosesie ee boto aruria'? Ee'noko dii'koo narung otoa' doma tee boto siompumaung. Aming-koo dii'ke dupisi'merii'naangpiarorimang?"

20 Ee'noko karingai maku'aama aa'pau', "Da' ma'naang orara-po'nung. Baie da' taruu'naang tantumang?"

21 Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Ninge narung nko-nko pankaing nkoanko ta'niniru'.

22 Moosesie naururu' diurukaa'koong dopa' napu'erii'naang. Tee ee'nara aarumo Moosesie koonto' tutumpua', dii' diikakatauroi tutumpau'nung, ee'noko tooto' donkaani-koong dopa' toto'perimaung bane Uaana'mung.

23 Dii'ke tooto'nung dopa' napu'erimaung Doong Uaana'mung Moosesi-nung boto siomperitaa'. Enang aming-koo dii' iirarorimaang

ninge naning mono ookutunung taare-antavansio' Doong Uaana'mung-koo?

²⁴ Tamung daunaa'keta tuumpimeriauka'. Tampa' mataueri aarumo simpe'eriai."

Jiisuu'koo Nia'eema Tata'eu'na'

²⁵ Nii'ninge Jerusalema'nupoonge aa'pau', "Ee', masika', aung tee ee'nara naning tavaava'naang mau'aamang, ape'?

²⁶ Ooveriaing, aung ee'nara tee sirapo'ke karoko naninge karavua'. Niikaning pankainankai pa tee Kumponinge Pako'pari'nii' tasi'pai otong, ai' arekee'?

²⁷ Nka tee Pako'pari'nii' poaina'mung naninge noru'uauka'nung areketa poainge, ee'noko nii'ke noru'ampiri otong aung pou'noo!"

²⁸ Teketa Jiisuu'ke dootuu'nava pankava-koo kara nauvurima aa'na' karoma aa'puu', "Ee', dii'ke noru'meri otong, ee'noko mou'noo' noru'eri otong. Ning a' ninka moa!. Nka tee ning boto-muu'nung tee masikung dii'ke noru'eria'.

²⁹ Teka ninge noru'ansi o'nong tee, teie boto-muiro' ning tee-ankoita mou'nung."

³⁰ Ee'noko teinge tee moo'koo kariaama moo'aavaruko'. Naninge tanka' pante'ua' tee-ko, bakaang batei mme' makotuaruko.

³¹ Ee'noko karingai nantoonge tee masika'antavaama aa'paako', "Tee Kumponinge uripo'keta Pako'pari'nii' nii' domamuri taremuriainoo'koo porai'nange arekee' taa'ni'anta nkovuaing aung naning bakaang-koo dau basinoo'? Makotua!"

Piatooronanka~ Jiisuu'Dai'koo Kasiaavaruu'na'

³² Karingai tee' minkuminkuaako teinge Boto Keperuu'navitue taaravau'. Taaravaara tee teinge ee'noko piristi'koong ovontunankai nii'ning Piatooronanka botaaru' Jiisuu' moo'aava'naang.

³³ Jiisuu'ke aa'puru', "Ning dii' ninka oki'noo' mme' o'noriaing, teketa napo' toromaravaing ning botomuu'nung-anko.

³⁴ Dii'ke ning besi'meriaing ee'noko oomeriauka'nung, ai' ning o'noainoo' dii' beriarupeu'."

³⁵ Ju'koong ovontunge bii'ka kareaama aa'pau', "Are' nanuko nii'ke ooampiauka'nunge? Ai' Kiriki'nupoong biikanameensi'aape nanuu'naang nii'koong nii'ning ninka otoroo'naang, ee'noko teing akopo'nupoong Kiriki'nupoong kara nauvurii'naang dee'ma.

³⁶ Teie aa'muring, 'Dii'ke ning besi'meriaing ee'noko oomeriauka'nung.' Ee'noko napo' aa'muri, 'Dii' beriarupeu' ning o'noainoo!.' Tee miru'noo' aming tee' minkuvuing?"

Jiisuu' Ntonari Domaang-po'nari Tamparama Daankiaru'na'

³⁷ Paroro-koong asirana'mung bakei aa'na' meeka'na'mung. Te'mung ee'na'mung Jiisuu'ke donkonura aa'na' karoma aa'puru', "Dii'koong naning tee nukaa'doma ning-anko pora naikiaing.

³⁸ Daari Meekung-koo daariari otoina' aa'pumana',

'Naning tee ning masika'antamumaung ntonari domaang-po'nari tunsi-eta koo'uaing.' "

(Aisaia' 58:11; Sekaraia 14:8)

³⁹ Jiisuu'ke tee' minkuvuu' Tanuaang Meekung minkuvuma. Tee ee'nara Tanuaang Meekung teinge Jiisuu' masika'antavaako'ninge due'ka nkavaava'naang. Te'mung ee'na'mung tee' minkuvuko Kumponinge Tanuaang Meekung avuria', Jiisuu' meenasi-koo mme' daa'aravaruko.

Nantoong Turampeeko'na' Jiisuu' Taaravaara

⁴⁰ Jiisuu'ke tee'puio' mmau' nantoonge karika'ke otoroko'ninge taaravaara aa'pau', "Aung naning masika' tee ee'nara nakaronung Kumponing-etaing."

⁴¹ Ee'noko napo' nii'narionge aa'pau', "A, tee Pako'pari'nii' Kaaleli'keta poauka'nung.

⁴² Daari Meekunge ee' minkuvumaang: Tee Pako'pari'nii' Deevita' bakanamuiaang-koo tavo'kuaing, ee'noko Beeteleema'navuntu'koo ponto'aravaing, te' ee'noo' osi Deevita' otoko'navuntu'koo."

⁴³ Teketa tee, ookara teing nantoong paroro-koo poru'ning pokapoka'ariru' Jiisuu'nung minkunaa tata'eema.

⁴⁴ Nii'ninge moo'aara dai'aava'naang piavorou', nka naninge birenge kompua!.

*Ju'nupoong Biikaning Pankainankai
Masika'antavaavaruko'na'*

⁴⁵ Teketa tee Piatooronuka toroariru' piristi'koong ovontung-anko Boto Keperuu'navitu-anko. Toroariko nia'aarima aa'paaru', "Aming-koo dii'ke tee bokueri poria!?"

⁴⁶ Ee'noko piatooronukai kara maku'aarima aa'paaru', "Naning tee' karoaung tee karomana!."

⁴⁷ Ee'noko teinge Boto Keperuu'nukai maku'aarima aa'paaru', "Dii' ee napo' teie papaara-antarurining?

⁴⁸ Nii' nantoong pankainanka-koo ee'noko Boto Keperuu'navitu-koo naninge baitoaring tee-koo? Otoa'.

⁴⁹ Teka aing karika' Moosesi-nung boto noru'aava' Jiisuu' siompaama barakosi'nii' otorong."

⁵⁰ Nikodemasi teing-koong narung otoko, tee ee'nara tero Jiisuu' beero'uu'nung. Enang teie aa'puru',

⁵¹ "Niikaange botoi taura'muria' naning boo'koo tang-koo tutung kara bakaang taaravampia' ee'noko noru'ampia' aming kapoo' nkovuing."

⁵² Ee'noko teinge maku'aama aa'pau', "Ekee, da' doma Kaaleli'nung! Daari Meekung tampa' deerueaing noru'eaina' nakaro-nupoong poroaung Kaaleli'keta."

⁵³ Teketa ookara biikanoo' tenkenau', ee'noko Jiisuu' iu'koo nanuu' Olive'po'namii-koo.

8

Manikuma Nampeesi Orarivuu'nani

¹ Ee'noko maatanang tero mme' tane'puko Jiisuu' napo' Olive'po'namii-eta dootuu'nava pankava-koo toroaru'.

² Ee'noko mmau' karinga tee-anko oosiaririo' tee ba'namparara kara nau tutumpuru'.

³ Enang tee boto naunuka ee'noko Boto Keperuu'navitue nani manikuma tavo'au' tee-anko. Teinge teni nampeesi orarivuo' ooaarai'nange

tavo'au!. Ee'noko teinge teni donkong-antavau'
uro'kanoo' teing-koo ookara-koo.

⁴ Ee'noko teinge aa'pau' Jiisuu!, "Nau-anta, ani
nampeesi orarivuo' ooampiring.

⁵ Moosesi-nung Boto-koong daarie ee' minkuvu-
maang,

'Nani tee' nkoaravainani kapange tavampiainang
booaing.' *(Boontu 20:10)*

Ee'noko dake arekee' minkuemaang?"

⁶ Aavavaama tee'pau', tuumpiaavainoo'
dau'paava'naang, teka Jiisuu' kinkinuitaa'
kansi'koo daarikuko' tanka'ke.

⁷ Donkonai mmau' niania' nia'aako', ee'noko
nia'aamatoko Jiisuu' kinkinuu'noo'keta
koomparara aa'puru!, "Dii'koong naninge tero
orara aarumo nkovuaruu'nunge tutuna'nare'ke
kapanare'ke ani too'puai."

⁸ Tee' minkuvurai'nange napo' kinkinura
kansi'koo daarikuko'.

⁹ Ee'noko biikang domang tee' too'purio' tee
tenkenau' teing-koo pankeu'ke tutumpaara
naruna' naruna'. Ee'noko Jiisuu' narung sipau',
ee'noko teni manikuma te' donkonuio'.

¹⁰ Ee'noko Jiisuu'ke napo' koomparara aa'puu',
"Ee ani, teing are'ke berong? Naning ee otoa' da'
tuutunantuing?"

¹¹ Tenie aa'puu!, "Ee', pankaing, otoa!." Ji-
isuu'ke aa'puu!, "Nna' ninge da' tuutunantampa-
roo'naang. Bera naniaing. Ee'noko napo' orara
aarumo nkoveauka!"

Jiisuu' Ookara Nantoong Siraka'antanung

¹² Jiisuu'ke napo' aa'puru', "Ning tee araka ookara kansi'koo. Naning tee ning siomuaing mutaanano'o'ke nanuauka'nung, domaang isikung kompuinge ookara otooto' siraka'antavuio!."

¹³ Boto Keperuu'nukai aa'pau', "Da' daka minkuema tantaramaang, tee'koo nau'ka masika'antarampiauka'nung."

¹⁴ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "A, bane ninge ninka kara minkuama tammaramaunge, kapoo' minkuamaung masikung. Aming-koo, nna' ninge noru'ansi o'nong ning mou'noo' ee'noko ning memaatomanoo!. Dii'ke ning noru'meria' mou'noo' ee'noko are' ning memaatomanoo!.

¹⁵ Dii'ke ning simpe'merima kansi'koong aarumo narung siomperimaung. Ning naning simpe'ampa' o'nong.

¹⁶ Nka ninge simpe'dampiri dei nkaang kara masikung deemparapeu!. Ning ninka o'noi nkoampa', tee'koo Mma', ning botomuu'nung ni'ninka otomaung-koo.

¹⁷ Diikaang boto-koo ee' otong,
'Kenaankarai nari' karorema kara sira'pureko
noru'eripeu' tee tee masikung kara.' (*Boto*
17:6; 19:15)

¹⁸ Ning ninka kara minkuama tammaramaung ee'noko napo' Mma'ke botomuu'nunge kara tee' napo' siong-antamemumaunge."

¹⁹ Teinge aa'pau', "Dauma are' otong?" Ee'noko Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Dii'ke aa' ning noru'meria', Mma' noru'eria'. Dii'ke ning noru'meri dei, Mma' napo' noru'eripeu!."

20 Jiisuu'ke aung kara ookara dootuu'navaa pankava-koo nauvuru' mooni' bauta'koong sipaako'navaro-koo. Ee'noko naninge Jiisuu' kiimata-nava-koo sipuaruu' bakaang bateinang mme' makotuaruko.

Jiisuu'ke Aa'puru'na': Dii' Naniriarupeu' Ning Nanampainoo'.

21 Teketa Jiisuu'ke napo' aa'puru', "Ning nanampaing ee'noko nananko dii'ke ning besi'meriaing, ee'noko dii' dooriaing diikaning oreng aarumo ninka. Dii' naniriarupeu' ning nanamatomanoo!"

22 Ju'koong ovontunge aa'pau', "Aunge aa'pumaang, 'Dii' naniriarupeu' ning nanampainoo!' Kara-koong miru'noo' ee' oro': tee baka tavaraa'naang dee'ma."

23 Jiisuu'ke kara maku'urima aa'puru', "Dii' paning-koo boong-nupoong ee'noko ning paning-nung. Dii' kansi'nupoong ee'noko ning kansi'nung deea'.

24 Tee'koo naurampiring dii' diikaning oreng aarumo ninka dooriaing. Ee', masika', dii'ke ning ee'nara naning tammaramaung masika'antameriarura deeko' dii' oreng aarumo ninka dooriaing."

25 Teinge nia'aama aa'pau', "Naumeriaing, da' teing-koo pankenuka poroaining-koo Daari Meekunge minkuvurimaing-koo baa ee'nung?"* Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Ning ee'nara dii' teroita naurampiru' tutumparu'noo'keta.

* **8:25:** Ooveai Jooni 1:21-25.

26 Ning amutemurii' kapoo' minkuamira diikaang orara aarumo sira'pampeu'. Nka tee nanning ning botomuu'nung bakaang aarumo bakei koonto' masikung, orara aarumo otoaunge. Teie naumumana' nari' minkuamaung."

27 Jiisuu'ke Bauma-koong kara minkuvuko noru'aavaruio' teie napo' aa'puru',

28 "Dii'ke ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing intamerirai'nange dii'ke noru'meriaing ning ee'nara baa. Tenang dii'ke noru'meriaing ninge kapoo' nkoampaung maroita, ninge kapoo' minkuamaing Mma'ke naumumaing naing.

29 Ee'noko tee botomuu'nung ni'ninka nari' o'noremaung. Ning si'muaung ninka, ninge doong kante kapoo'nanka dotu-antavumaung nkoamaing-koo."

30 Ee'noko tee' minkuvuko mmau'ke Jiisuu' masika'antavau'.

Eebaraami' Baurukaa' Ee'noko Sietani' Baurukaa'

31 Ee'noko Jiisuu'ke teing Ju'nupoong masika'antavau'ning aa'puru', "Dii' nkaang kara nari' pinka'erimatoaing deeko' dii' nkaning barevare-nupoong masikeng otoriaing.

32 Ee'noko Kumponing bakaang kara masika'pari otoina' noru'eriko teie karai masikai simpiri'antaruriaing dai'dariri otorimanoo'keta."

33 Teinge maku'aama aa'pau', "Nii' teing Eebaraami' ba'dompenku. Naninge teroita dai'murira bakaning botovoto-koo-nupoong deeng-antamuriaruko'. Enang arekee' tee' minkumerimang dai'mariri o'norimanoo'keta simpiri'antamarii'naang?"

³⁴ Jiisuu'ke aa'puru', "Masika' naurampimang, nantoong teing oreng aarumo nkaoamaing botovotona'a'nupoong ee'ning, orara aarumoi dai'uri botovurimaing.

³⁵ Naning botovotona'a' tee tamung tankinumaung, teka teing osikaiaang biurukaa' teing te' nari' otoroi otoromaing.

³⁶ Tee'koo ninge Pankaing Bauringe botovoto-koong otooto'keta simpiri'antarampiaing deeko', bakei tampa' simpiri'dariri otoriaing!

³⁷ Ningee dii' noru'dampiri o'nong dii' Eebaraami' ba'dompenku, ee'noko dii' ning tavu'koo piarorimaung nkaang kara taaraveriaruma.

³⁸ Ningee kara minkuamaung Mma'ke naumu-mana', ee'noko dii'ke nkoverimaung diumai nau-rurimana!."

³⁹ Teinge maku'aama aa'pau', "Niuma Eebaraami'." Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "A, dii' masika' Eebaraami' baurukaa' dei tee' nari' nkovuko'na' nkoveripeu'.

⁴⁰ Eebaraami'ke temurii' kapoo' nkovuaruu'.

⁴¹ Dii'ke tee kapoo' diumai nkovuko'na' nkover-imang."

Ee'noko teinge maku'aama aa'pau', "Nii' aa' auning-koonanka deea'. Nii'ke Niuma narung otong. Kumponing ee'nara."

⁴² Jiisuu'ke aa'puru', "Kumponing diuma masikung dei dii'ke ning navumeripeu', ning aa' Kumponing-ankoita mou'nung-koo. Ning maroita ninka moa', teie botomuu'nung.

⁴³ Arekee' dii'ke noru'eria' otong kapoo'

minkuamaa'nomaung? Dii'ke kara naurampimaung koonto' taara-koo piaroria'.

44 Dii' koonto' Sietani' baurukaa' ee'noko tee diuma, ee'noko diuma piavomana' siong-koo piarorimaung. Tutuntoma-ita dupisi' nkovuko'. Kara masikung siompuaung. Kara masikung-koo oki'noo' okovuaunge. Tee tosi-bauko, ookara tosi-koo okora'. Bakaang aarumo narung siompuma tosi nkovumaung.

45 Kara masikung naurampimang, tee'koo dii'ke masika'antameria' o'nong.

46 Dii'koo baie ninge orara aarumo nkoantu'nung minkuvupeu'? Ee'noko ninge masika' naurampiko dii'ke aming-koo ning masika'antameria' o'nong?

47 Naning Kumponing-eta pou'nung Kumponing bakaang kara taaravumaung, ee'noko dii' Kumponing-ankoita poria'. Tee'koo dii'ke ning taarameria'.”

Jiisuu' Tee Eebaraami'koo Dau Basi, Ju' Biikaang Okoaa'koo

48 Teketa Ju'koong ovontunge karai maku'au' Ji-isuu'. Aa'pau!, “Bakei tampa' minkuampiring, da' Sameria'nung, ee'noko da' ma'naang-po'nung.”

49 Jiisuu'ke maku'urima aa'puru!, “A, ning ma'naang o'noaung. Ninge Mma' daangampamaung ee'noko dii'ke ning daang-antamerimaung.

50 Ninge daangang ninka-koo besi'ampa', teeo Mma'ke tee' nkovumaung ninge daangang kong-koo, ee'noko teie simpe'muriaing.

51 Masika' naurampimang, naning tee nkaang kara siompumaung booauka'nung.”

⁵² Ju'koong ovontunge Jiisuu' aa'pau', "Enang koonto' noru'dampiring da' ma'naang-po'nung. Eebaraami' boo'paru', ee'noko Kumponing bakaning nakaro-nupoong boo'pariru'nunge, ee'noko aa'merimang, 'Naning ning nkaang kara taaravuaing booauka'nung.'

⁵³ Niuma Eebaraami' boo'paru', ai' Eebaraami'koo dau basi tantaramaunge ee? Ee'noko nakaro-nupoong boorou!. Ee'noko baa tantaramaung?"

⁵⁴ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Ning ninka daangamari dei, nkaang daangang tamunsi'nung. Tee daangamumaung Mma'ke ee'narai, nkaang meenasi naururima. Tee ee'nara dii'ke diikaang Kumponing tamperimaung.

⁵⁵ Dii'ke teroita noru'eriaruu', ee'noko ninge noru'ansi o'nong. Ee'noko ninge aa'pamira, 'Ninge noru'ampa!', ning tosimarapeu' dii'pina'. Nka masika' ningee tee noru'ansi o'nong, ee'noko bakaang kara siompamaunge.

⁵⁶ Diuma Eebaraami' dotuaru' nkaang doong oovuu'naang noru'uitaa!. Teie oovuu' ee'noko oovurai'nange doturotuaru!"

⁵⁷ Ee'noko Ju'koong ovontunge Jiisuu' aa'pau'. "Da' mme' pa'noko' kivora masiraani oto'derua', arekee' Eebaraami', teronung masikung ooveu' ee?"

⁵⁸ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Masika' naurampimang, tero Eebaraami' mme' ponto'aravaruko ning o'noi o'nomaung[†]

[†] **8:58:** Tee kara "O'noi O'nomaung" tee Kumponing bakaang miring-pina' taara Ju' biikana'koo. Ooveai Pupu' 4:26; Toro 3:6; Maatiu' 22:32.

o'noko'nung."

⁵⁹ Tee' minkuvuio' tee kapananka ukuau'
tee too'paava'naang, teka Jiisuu' baku'arara
tenkenuu' dootuu'nava pankava-ita.

9

Jiisuu'ke Oo-antavuu'na' Naning Duta Mutuu Ponto'aru'nung

¹ Aung aa' tee, Jiisuu'ke nanuma naning oovuu'
duta mutuu ponto'aru'nung.

² Nii'ke bakaninge barevare-nupoonge
nia'ampima aa'pampiru', "Nau-anta Pankaing
ee, baie orara aarumo nkovuio' aung duta mutuu
ponto'aru'nunge? Baka ai' baumararinge?"

³ Jiisuu'ke maku'murima aa'muru', "Bakaang
mutuu bakaang aarumo-koong deea';
baumararing beekaang aarumo-koong deea'.
Tee mutuu otomaung Kumponinge bakaang iri'
sira'antavuu'naang tee-koo naning-koo.

⁴ Nii'ke nau'ka ning botomuu'nung bakaang
nko-nko nkoampiaing doong tankinuaruko.
Muumurii'naang. Naning mintoomparavarupeu'
muunganang.

⁵ Ning kansi'koo o'noi ning kansi'nupoong
araka-antanung."

⁶ Tee' minkuvurai'nange Jiisuu' kansi'koo tutu-
paa'kura tutupaa'ke meto' nkovura duta sisi'uu',
ee'noko aa'puu',

⁷ "Bera duu'daravaing poonaru'koo Siloam
tampampimanaru'koo." Aung Siloam miru'noo'
"Boto-nisi". Ee'noko tee naning nanurai'nange
duu'parara ookuitaa'toroaru'.

⁸ Ee'noko ba'marange ee'noko teinge tero tee ooaako'ninge ba'nampari mooni' eentavuriko, aa'pau', "Aung ee tee deea' ba'nampari mooni' eentamuriko'nung?"

⁹ Narionge aa'pau', "Ee', tee ee'nara." Nii'ninge aa'pau', "A, tee deea'. Tee tee-pina' oro!" Ee'noko tee baka aa'puru', "Ning ee'nara."

¹⁰ Aa'pau', "Nka dakaang duta arekee' banteing?"

¹¹ Teie maku'urima aa'puru', "Teie naninge miring Jiisuu'ke meto' nkovura nkaang duta-koo si'muing. Si'mura naumuma aa'muing, 'Siloam-aape nanira duu'daravaing.' Ee'noko nanamira duu'marara namu'ke ookansing."

¹² Ee'noko teinge nia'aama aa'pau', "Are' otong tee ee'nara?" Ee'noko teie maku'urima aa'puru', "Noru'ampaung."

*Boto Keperuu'navitue Duta Bantou'noo'koong
Okora'noo' Besi'au'na'*

¹³ Tee'puriko tee, teinge nkavau' Boto Keperuu'navitu-anko tee naning.

¹⁴ Te'mung ee'na'mung Jiisuu'ke meto' nkovura naning mutuu oo-antavuu'na'mung Doong Uaana'mung.

¹⁵ Ee'noko teing Boto Keperuu'nukai napo' tee tana'aama aa'pau', "Arekee' nkorura tamparu'antaruinge?" Ee'noko teie nauvurima aa'puru', "Teie aa' kansi'koong meto' nkovura duta-koo si'muiio' oing duu'marara tampa' ookansing."

¹⁶ Ee'noko Boto Keperuu'navitu-koonarioonge aa'pau', "Tee naning temurii' nkovuinung

Kumponing-etaing deea', ai! Doong Uaana'mung tampa' tarevua' tee' nkovuing." Ee'noko nii'narionge aa'pau', "Arekee' orara aarumo nkovumaunge temurii' taa'ni'anta iirakuta nkouvapeu'?" Ee'noko teie karai pokapoka'antavuru'.

¹⁷ Teketa tee Boto Keperuu'nukai napo' nia'aama aa'pau', "Teie oo-antaruing deentarako nia'dampimang: Dake tee are'pepeu'?" Teie aa'puru', "Tee aa' nakaronung."

¹⁸ Nka tee, tee naning enang ookuu'nung tero naning mutuu ponto'aru'nung Ju'koong ovontunge masika'antavaavaruko' bera baumararing bokuaaretu'.

¹⁹ Ee'noko teinge aa'paaretu', "Aung ee dee'ke deuring? Aung ee tee duta mutuu ponto'aru'nung tamperemaung? Nka arekee' nkoarara enang ookuing?"

²⁰ Baumararinge maku'urema aa'puretu', "Nee'ke noru'ampea otong tee neuring ee'nara duta mutuu ponto'aru'nung.

²¹ Ee'noko nee'ke noru'ampea' arekee' nkoarara enang ookuinge. Ee'noko napo' noru'ampea' baie duta oo-antavuinge. Teie baka naururipei', tee matarama."

²² Baumararinge tee' minkuvuretu' tero ee' mau'aario': Naninge Jiisuu' tee Pako'pari'nii'tam-puaing deeko' bata'aavaing dootuu'nav-a-ita.

²³ Tee'koo ee'na'koo tee' baumararinge aa'puretu', "Nia'eriaing, baka naururipei', tee matarama."

²⁴ Ee'noko napo' kemu'kana' bokuaara tee ee'nara naning mutuu ponto'aru'nung

aa'pau', "Bameriaing Kumponinge taararuio' kara masikung narung naumeriaing. Nii'ke noru'ampiri otong tee naning orara aarumo nkovumaung."

²⁵ Ee'noko teie naninge maku'urima aa'puru', "Tee orara aarumo nkovumaung ai' tampara, ning noru'ampa'. Narung kapoo' noru'ansi o'nong, ning tero mutuu ee'noko enang ning tampa' ooka-maang."

²⁶ Teinge nia'aama aa'pau', "Aming kapoo' nkovuinge da'koo? Arekee' dakaang duta oo-antaruinge?"

²⁷ Teie maku'urima aa'puru', "Tero naurampiko ee'noko dii'ke ee taarameria'? Aming-koo napo' taara-koo piarorimang? Ai' dii' bakaning barevare-nupoong deentarii'naang piarorimang?"

²⁸ Teinge barakosi'aama aa'pau', "Da' ee'nara bakaning-koong. Nii' teing Moosesi bakaning barevare-nupoong.

²⁹ Nii'ke noru'ampiri otong Kumponinge Moosesi karavuko'na', ee'noko aung naning noru'ampia' are' pou'noo!"

³⁰ Ee'noko teie naninge maku'urima aa'puru', "Akokamurii' kara minkuering doma. Dii'ke noru'eria' areketa pou', nka ee'narai ning tam-paru'antamuing duta.

³¹ Nii'ke noru'ampiri otong Kumponinge orara aarumo nkaoamaing taaravuriaung, ee'noko teing nantoong masika'antavaamaing ee'noko marovurimana' nkaoamaing taaravurimaung.

³² Kansi' pupu'aru'noo'keta minkunaa otoa' naning duta mutuu ponto'aru'nung oo-antavuu'nung-koong.

³³ Aung naning Kumponing-eta poarui dei kapoo' nkovuarupeu' bakei."

³⁴ Teinge kara maku'aama aa'pau', "Dii'daang orara aarumo-koo kuunge otori oraka' ponto'daru'nung da'. Arekee' nii' tautau-koo piaromaang?" Ee'noko dootuu'nava pankava-ita bata'au'.

Naning Mutuu-pina' Onou Mutaanamparapeu'na'

³⁵ Jiisuu'ke tee taaravura dootuu'nava-ita bata'aiio' besi'uu', ee'noko besi'ukotaa' oovura aa'puu', "Dake ee tee Naning-naumpo' Paning-etaing masika'antavemang?"

³⁶ Ee'noko teie aa'puu', "Ee pankaing, naumeaing masika'antavampaina!"

³⁷ Jiisuu'ke aa'puu', "Tee aa' dake tero ooveing ee'noko tee ee'nara naning enang kareremaang."

³⁸ Teie naninge maku'uma aa'puu', "Ovoring ee, masika'antaransing." Tee'pura kinkinuu' Ji-isuu'anko, pankaing-antavuma.

³⁹ Jiisuu'ke aa'puu', "Ning kansi'koo ee' simpe'koo mou'nung: mutuunanka bantang-anta-koo ee'noko teing banteai otoroining tamparimaing kaputu'anta-koo."

⁴⁰ Tee'puio' enang Boto Keperuu'navitu-koonarionge Jiisuu' ninka otoroko'ninge taaravaara nia'aama aa'pau', "Dake arekee' minkuemaang? Nii' mutuunanka ee?"

⁴¹ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Dii' mutuu sira'rari tantariko dei tuumpi dii'koo otoaru-peu'. Nka ee'noko 'Nii' ookirining!' tantariko enang tuumpi dii'koo mme' otong."

10

Jiisuu' Tee Sipisipi' Tarenara Tampara Makosi Tamparu'na'

¹ "Masika' naurampimang, naning tee karanaange tumpavarura sipisipi' biikaang-koo parang-koo nii'noo'ke tumparapeu'nung tee ee'nara naning bakisipung, tatusi' bauko.

² Ee'noko tee naning tee karanaange tumparamaung parang-koo sipisipi' biikaang-koo tee ee'nara sipisipi' okovenung.

³ Ee'noko okovenung pok'o teie naninge karanaang tarevumaunge ku'nung bere'evumaung. Ee'noko sipisipi'nankai okovenung bakaang kara tasi'paamaung bakaning bokuvuriko sipisipi'koong mirinanka, barampurima dama'du-aape.

⁴ Ee'noko dama'du sipurima teing-koo uro'ke nanumaung. Ee'noko bakaninge sipisipi'ke siom-paamaung, bakaang kara tasi'pai.

⁵ Nii'nung naning teinge siompaavarupeu'. Nii'nung-ankoita koo'aripeu' bakaang kara tasi'paavarura."

⁶ Jiisuu'ke aung kara mirumiru' nauvuru' Boto Keperuu'nuka, ee'noko teinge noru'aavaruu' tee kapoo' minkuvuko'nung.

⁷ Tee'koo napo' Jiisuu'ke nauvurima aa'puru', "Masika' naurampimang, ning ee'nara karanaang sipisipi' biikaang parang-koong.

⁸ Ookara tero porou'ning karanaang tamparima bakisipunanka ee'noko tatusi' baukonanka. Sipisipi'nankai taaravaaarukoi teing.

⁹ Nka tee, ning ee'nara karanaang parang-koong. Baa tee ning-anko pora tumparavainung domang moo'aravaing. Napo' teie tumparama ee'noko siarama taamang oovumatoaing.*

¹⁰ Bakisipunanka poromaung bakiaa'aarii'naang, tavaarii'naang, kera'paarii'naang. Ee'noko ning mou'nung domaang oto'evurii'naang, domaang tampa' otoi-oto'ke maanto'nisi.

¹¹ Ning tampara tarenara. Tampara tare-nara bakaning-koo sipisipi'koo boo'parapeu'nung makosi.

¹² Ee'noko tee naning moo' nka-koo tanata nkovumaung tampara tarenara deea' ee'noko sipisipi' okovenung deea'. Teie nkau pokoo oovuma sipisipi' sipurima koo'aramaung. Ee'noko nkau poma sipisipi'nanka tavuriko purarinka'arimaung.

¹³ Naning moo'koo tanata nkovumaung koo'aramaung moo'koo narung-koo tanatavu-maung deemparama. Sipisipi'nanka-koo tara'oaunge.

¹⁴ Ning tee tampara tarenara;

* **10:9:** Sipisipi'nanka muunga parang-koo kuung tumparimaung tampa'uaavoroo'naang nkau poarupeu'noo', ee'noko doonganang parang-eta siarimaung para' maa'koo. Biikaang tarenarai ooka-menta-koo tanatavurimaung tee siompaako.

¹⁵ Mma'ke tasi'mui o'noina' ee'noko ninge Mma' tasi'pansi o'nong, tee' nari' ninge tasi'paransi o'nong nkaning sipisipi'nanka ee'noko teinge tasi'mai o'nong. Teing-koo ning moompaing makosi.

¹⁶ Ee'noko nii'ning sipisipi' oto'memung aung-koo parang-koo kuung otoroaing. Teing siomparamira bokuaranko naro' otoroi nkaang kara taaramaako ning biikaang tarenara narung o'noai.

¹⁷ “Ning Mma'ke ning piaamumaung tee ninge nakaang domaang sipampaing-koo; ee'noko napo' nkavampai.

¹⁸ Nantoonge nkaang domaang pari'maavauka'nung. Ning ninka maroita sipampaing. Ning iri' oto'memung nkaang domaang sipampeu'nung-koo, ee'noko napo' iri' oto'memung ninge napo' domaang nkavampeu'nung-koo. Mma'ke tee' nko-koo botomuu'.”

¹⁹ Aung aa' tee napo' Ju'koong ovontung pokapoka'ariru' teing kara taaravaara.

²⁰ Mmau'ke teing-koo narionge aa'paako', “Aung-koo ma'naang orara otong. Kanu'aramang. Taaraveriauka'nung.”

²¹ Ee'noko napo' nii'narionge napo' aa'paako', “Naning ma'naang orara-po'nung tee' karoarupeu'. Ee'noko naning ma'naang orara-po'nunge arekee' naning duta mutuu tamparu'antavupeu'?”

Ju'koong Ovontunge Jiisuu' Too'dempau'na'

²² Nii'na'mung Jerusalema'navuntu'koo doong meekung tavo'kuu', te'mung ee'na'mung

dootuu'nav a pankava bere'au'na'mung-koong paroro nkoako'na'mung. Tenang kamaari bakanang.

²³ Te'mung ee'na'mung Jiisuu' nanu'nanuu' dootuu'nav a pankava-koo bansing-navaro-koo miring Solomoni'navaro-koo.

²⁴ Ee'noko Ju'koong ovontunge teka koroai aa'pau', "Dake nii' are' basinoo' papaara-antamerii'naang? Koonto' sira'dari naumeriaing. Da' ee tee Domang-anta Pako'pari'nii' tavo'aravaing-koong?"

²⁵ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Tero nau-rampiru', teka dii'ke ning masika'antameria'. Teing nko-nkonanka Mma'ke botomuio' nkoamaa'nomaing teing taa'ni'antananka ning-koo.

²⁶ Dii' nkaning sipisipi'nanka deea', tee'koo dii'ke ning masika'antameriaung.

²⁷ Nkaninge sipisipi'nankai nkaang kara taaravaamaung, ninge noru'aransi o'nong, ee'noko teinge ning siomaamaung.

²⁸ Domaang oparavauka'nung avoromaung, ee'noko teing booroauka'nunge, ee'noko naninge tatusi'uriauka'nunge nkaang bireng-eta.

²⁹ Mma'ke ookara-koo dau basie teing amuu'. Naninge tatusi'uriarupeu' Mma'keta, bakaang bireng-eta.

³⁰ Mma' ee'noko ning narung."

³¹ Ee'noko Ju'koong ovontunge napo' kapang ukuau' tee too'paava'naang.

³² Teka Jiisuu'ke aa'puru', "Dii'ke oomerio' nko-nkonanka tamparananka nkoamaung Mma'ke pakumuio'. Teing-koo orara arera nkoansing-koo

kapange too'merii'naangpiarorimang?"

³³ Ju'koong ovontunge napo' Jiisuu' maku'aama aa'pau', "Nii'ke da' kapang na'nang-koo piamoria' dakaang nko-nko tampara-koo, nka dake Kumponing akapeu'emaung-koo, da' tamunsi'nung naning daka Kumponing tantaramaung-koo."

³⁴ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Tee aa' diikaang-koo boto-koo nane'koo ee' daariari otong, Kumponinge tero-nupoong-kooning pankainuka aa'puru',

'Dii' teing kumponinanka.' *(Kena 82:6)*

³⁵ Tee kara tee Daari Meekung-koong, dii'ke tonta'koo makosi deea!. Ee'noko teie teing bakaang kara taaravaama pare'aako'ning kumponinanka tang-koo makosi deeko' ning tee Baumai meeka'antamura a' kansi'koo moo'naang botomuu'nung dau basina' makosi tee miring nka-koo;

³⁶ Tee'koo arekee'koo ninge Kumponing akapeu'amaa'nomaung tammerimaunge ning Kumponing Bauring tammarako?

³⁷ Makosi, masika'antameriauka'nung ning Mma' bakaang nko-nko nkoamparuko dei.

³⁸ Nka bane dii'ke nau-antarampiko tamung masika'antameriaung, teing nko-nkonanka nkoamaing Kumponing bakaning tasi'peri masika'antaveriaing, koonto' noru'meriaina' Mma' ning-koo otong ee'noko ning Mma'koo o'nong."

³⁹ Ee'noko teketa napo' Ju'koong ovontunge moo'aava'naang mau'au', teka teing divu'uri tenkenuu!.

40 Ee'noko Jiisuu' napo' toroaru' Joo'dani-nari tankimpui Joonie tero nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko'noo'aape. Ee'noko Jiisuu' te' otou'.

41 Mmau' nantoong tee-anko poroma aa'pau', "Joonie ta'nimpaarii'na' taa'ni'anta nkovuaruu', teka ookara kapoo' aung naning-koo minkuvuu'nung kara masikung."

42 Ee'noko mmau' nantoonge te' otoroko'ninge Jiisuu' masika'antavau'.

Jiisuu' Jerusalema'aape Nanuko Ovontunge Tee Dupisi'koo Piavorou'na'

11

(11:1-12:50)

Lasarusi Boo'paru'na'

1 Nii'na'mung tee, naning Lasarusi tam-paako'nung, Beetani-navuntu'koo otoko'nung siipavou'. Te' ee'noo' Beetani Maaria-namainta otoreko'noo' Maata'.

2 Teni ee'nani Meeri' Jiisuu'koo tampa' nuu-raa' kau'koo duuni dakovuu'nani ee'noko napo' dapoi piu'uu' aa'nani. Lasarusi teni ba'mari si-ipavou'nung.

3 Ee'noko ba'mari-kaarai Jiisuu'anko kara nanu'antavurema aa'puretu', "Ovoring, tee da'maiko' siipavomang."

4 Jiisuu'ke taaravurai'nange aa'puru', "Lasarusi siipavomang, nka booauka'nung. Siipa tavo'aringe Kumponing-nung meenasi tavo'antavuu'naang. Ee'noko aung siipa

kompui Kumponinge ning Bauring meenasi amuu'naang."

⁵ Maata'namaia' ee'noko Lasarusi Jiisuu'ke aa'na' piaavuriko'.

⁶ Ee'noko Lasarusi siipavoko Jiisuu'ke taaravura tamung ke'munta doong otou'.

⁷ Ke'munta doong tankinuio' tee, teie nii' bakaning barevare-nupoong aa'muru', "Meriaing; nanampiaing; Judia'nameng-aape toromariaing."

⁸ Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge maku'ampima aa'pampiru', "Nau-anta Pankaing ee, te'mung Ju'koong ovontunge da' daping kapange too'daieeng. Arekee' mau'emaang te'aape tororaraal'naang?"

⁹ Jiisuu'ke aa'muru', "Tee batei narung doong-koong nii'koo siraka'pari otong. Nantoong doonganang nanaama pu'ariaung arakai kansi'koonge siraka'pui otoko.

¹⁰ Teka muunga deeko' nanaama pu'aripeu', aming-koo, nna' tee araka otoa'."

¹¹ Jiisuu'ke tee'pura napo' aa'muru', "Niikaang naning Lasarusi aatui otong, nka nanamira daa'ampaing."

¹² Ee'noko nii'ke bakaninge aa'pampiru', "Ovor-ing, tee aatura tampa' dee'oo'naang."

¹³ Nka Jiisuu'ke Lasarusi boo'paru'nung nau-muriko nii'ke noru'ampia', tamung aatuu'nung pina' minkuvuko tampampima.

¹⁴ Teketa tee tenang Jiisuu'ke koonto' nau-murima aa'muru', "Lasarusi aa' boo'paring.

¹⁵ Nka tee ninka o'norearuing-koo dotumaring dii'ke masika'antamerii'naang noru'amira. Aia', tee-anko nanamping."

¹⁶ Toomasi, nii'noo' miring Pauroong tampampimaunge, nii' ba'marang aa'muru!', "Aia' meriaing Nau-anta ninka, nii' ookara tee ninka nari' moompiaina!."

Jiisuu' Boo'keta Daa'nung Tamparu'na'

¹⁷ Ee'noko Jiisuu'ke pora oovuu' Lasarusi karenamo doong kuvi dako'domanoo' otoio'.

¹⁸ Beetani-namono Jerusalema'keta narung kokorei' daanga'pina' basinoo'.

¹⁹ Ee'noko mmau' Ju'nupoong poroko' Maata'namainta Meeri' dunsirunsi-antavaarema~ bee'mari boo'paru'nung-koo.

²⁰ Ee'noko Maata'ke Jiisuu' pok'o'nung taaravurai'nange taung nanuu' kune'uu'naang, ee'noko Meeri' pava-koo otoko.

²¹ Maata'ke aa'puu' Jiisuu', "Ovoring, da' a' otoieeng dei mmari booarupeu'.

²² Nka ninge noru'ansi o'nong Kumponinge arupeu' kapoo' nia'epeu'nung."

²³ Jiisuu'ke aa'puu', "Da'mari domamparaa'naang."

²⁴ Tenie maku'uma aa'puu', "Noru'ansi o'nong tee daa'aravaing doong asi'noo'na'mung."

²⁵ Jiisuu'ke teni aa'puu', "Ning aa' naning boo'keta daa'nunge, domang-antai. Baa tee ning masika'antamumaung domamparavaing bane boo'paravainge.

²⁶ Ee'noko baa tee domampari ning masika'antamumaung boo'paravauka'nung. Dake ee masika'antavemang aung?"

²⁷ Tenie aa'puu', "Ee', ee Ovoring, masika'antavamang da' tee Karistoo', Kumponing Bauring, tee Kumponinge teroita Pako'pari'nii' a' kansi'koo pora nii' domamuriaing-koo."

Jiisuu' Biromparu'na' Lasarusi Boo'pario'

²⁸ Ee'noko tee' minkuvura Maata' baara'ma'naang-anko Meeri'anko toroarara baka aa'puu', "Nau-anta anka' otong, da' nia'dumaang."

²⁹ Ee'noko Meeri'ke tee kara taaravurai'nange daa'arara kua'pari nanuu' kune'uu'naang.

³⁰ Jiisuu' mme' tavo'aravaruko osi, te' Maata'ke kune'uu'noo' naro' otoko.

³¹ Ee'noko nii'ning Ju'nupoong teva-koo kuung otoroko'nung Meeri' ninka teni dunsirunsi-antavaama. Teketa teni iri'narung daa'arara tenkenuko siompau', ee' noru'aama, "Teni dee'ma kuvi dako'doma-aape nanumang teke biromparaan'aang."

³² Ee'noko Meeri' tavo'aru' Jiisuu' otoko'noo'. Ee'noko tenie oovurai'nange kau'kanoo' dua'aru' aa'puma, "Ovoring, da' otoieeng dei mmari boo'paravarupeu!"

³³ Ee'noko Jiisuu'ke teni biromparako oovura ee'noko Ju'nupoong teni ninka porou'ning birompariko oovurira bakaang domang aa'na' orarunsie manki'ou'.

³⁴ Ee'noko Jiisuu'ke nia'urima, aa'puru', "Are' dako'erieenge?" Ee'noko teinge bokuaama aa'pau', "Ovoring, pora ooveaing."

³⁵ Ee'noko Jiisuu' biromparu'.

³⁶ Ee'noko Ju'nupoonge aa'pau', "Ooveriaing aa'na' piaavumana!."

³⁷ Ee'noko nii'ninge aa'pau', "Teie tee temu' naning duta mutuu tamparu'antavuu', ape'? Arekee' a'mung Lasarusi boo'paravaroo'naang kapoo' nkovuaruiie?"

Jiisuu'ke Lasarusi Boo'keta Daa'uu'na'

³⁸ Napo' aa'na' oraka' dee'oitaa' Jiisuu' nanuu' kuvi dako'doma-aape. Tee kuvi kapange da'pau'nung.

³⁹ Jiisuu'ke botovurima aa'puru', "Tee kapang diiri'eriai."

Ee'noko Maata'ke, tee naning boo'paru'nung ba'marie aa'puu', "Ee Ovoring, oraka' ka'mi'mori'neeng. Tee karenang doong tankinuieeng boo'pario'."

⁴⁰ Jiisuu'ke aa'puu', "Ninge nauransing da' ning masika'antameaing deeko' Kumponing bakaang meenasi ooveaing. Ai' da' ampa'doinge?"

⁴¹ Ee'noko tee boia' diiri'au' kuvi dako'doma karanaang-eta. Diiri'aio' Jiisuu'ke ankamparara aa'puu', "Mma' ee, tampara tantamang dake nkaang eenta taaramemaung-koo.

⁴² Ning noru'ansi o'nong dake doong kante taaramemaung. Ning tee' nauransing nantoonge taaramaara masika'antamaava'naang dake botomeu'nung ning."

⁴³ Ee'noko tee' minkuvurai'nange aa'na' bokuma aa'puu', "Lasarusi, sirapo' poai!"

⁴⁴ Ee'noko tee boo'paru'nung sirapo' pou' bakaang bireng ee'noko kau' dai'aritaa'nange

baaronge, bakaang oing baaronge dai'aritaa'. Ee'noko Jiisuu'ke botovurima aa'puru', "Dapa'eriaing nanuaina'."

*Ovontunge Mumunsiau'na' Jiisuu'
Tavaava'naang*

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Mmau' Ju'nupoong Meeri' siompau'ning Jiisuu'ke kapoo' nkovuu'nung ooaarai'nange masika'antavau'.

⁴⁶ Ee'noko narionge Boto Keperuu'navituaniko toroarirai'nange nauaaru' kapoo' Jiisuu'ke nkovuu'nung.

⁴⁷ Teketa tee, taaravaarai'nange Boto Keperuu'navitue ee'noko piristi'nuka-koo ovontunankai koompaara'navitu ninka mumunsinang nkaoama aa'pau', "Arekee' nkoampii'naang? Aung naning baru' mmau' taa'ni'anta nkovumaatoing.

⁴⁸ Nii'ke tamung ooampiaing deeko' aung mmau'ke daurarong~pina' masika'antavaara Rooma'nupoong bei'bei'aariko teinge nii' ookara piniraaku'maariaing dootuu'nava pankava nari' pesi'aama."

⁴⁹ Narunge naninge miring Kaiapasie Piristi'koo Ovoring deempari otoko'nunge aa'puru', "Dii'ke kapoo' noru'eria".

⁵⁰ Dii'ke ee tasi'peria' otong tampa'na' tee' naning narung boi dei nii' ookara domang moo'mariepeu'."

⁵¹ Nka teie baka tee' minkuvua', tee Piristi'koong Ovoring deemparitaa' tee' tarampeearu' Jiisuu' boo'paraa'naang nii'koo Ju'nupoong-koo.

⁵² Ee'noko nii' naing-koo deea', ookara Kumponing baurukaa' amutemuu'keta oosimurii'naang narung mono-pina' o'norii'naang.

⁵³ Te'mung-eta tutumpau' Jiisuu' tavaava'naang mumunsi-koo.

⁵⁴ Ee'noko tee'koo Jiisuu' baru' sirapo'ke nanuaruko' Judia'nameng-koo. Teketa tenkenurai'nange nii'noo' osi nanuu' miring Eparaim, mee'bora' sirakamaa'koo due!. Ee'noko te' o'noriko' nii' bakaning barevare-nupoong ninka.

⁵⁵ Tenang Ju'nupoong biikaang Paroro Baari'koong~ due'uu'nang. Mmau' nantoong avuntevuntu'keta Jerusalema'aape nanaako' neriarima kiiroraa'antavaria'naang tee-koo paroro-koo makosina'.

⁵⁶ Ee'noko teinge Jiisuu' besi'aako' teke, ee'noko dootuu'navaa pankava-koo oosiarima nia'eema aa'peeko', "Dake arekee' noru'emaang? Tee paroro-koo pa poaroo'naang dee'ma."

⁵⁷ Tero pirsti'koong ovontunge ee'noko Boto Keperuu'navitue boto nauaarima aa'paaru', "Naninee tee Jiisuu' otomanoo' noru'urai'nange teie nau'ka naumuriaing, teinge Jiisuu' moo'aara kiimata-nava-koo sipaava'naang."

12

*Meeri'ke Duuni Tampa' Nuuraa' Jiisuu'koo Dakovuu'na'
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Teketa tee, ~na'mung-taa doong otoko Taamang Baari'koong~ nkaoava'naang Jiisuu' Beetani-namono-aape nanuu!. Temono

ee'namono Lasarusi bakanamono, tee Jiisuu'ke tero daa'antavuu'nung bakanamono.

² Jiisuu' te' poio' taamang pankaing nkoau'. Maata'ke Jiisuu' ee'noko teing tee oo-koo porou'ning bau'uru', ee'noko Lasarusi Jiisuu' ninka ba'namparesio'.

³ Ee'noko Meeri'ke mou-koong-pina' ntong-pina' basi duuni nkavui pou', tampa' nuuraa' naru', naarada' narunge nkonii', moo' pankaing-koonaru'. Ee'noko Jiisuu'koong-koo kau'koo koo'uu' ee'noko bakaange dapoi napo' kau' piu'uu'. Ee'noko teie tampa' nuuraa'ke teva nari' nuuraa'aru'.

⁴ Ee'noko nii'koong Jiisuu' bakaning barevare-nupoong-koonarunge, Judasi Kerio'nunge, teie Jiisuu' dama'ke kare-nupoong-koo sivuainunge aa'puu',

⁵ “Aming-koo anie aru' duuninaru' tampa' nuuraa'naru' kera'puing? Baavevura dei beenaumo daaku' namikuri nkavupeu' ee'noko ata'oi'nuka pakuvuripeu’.”

⁶ Teie ata'oi'nanka-koo tara'oa', tamung tee' minkuvuu' tee baka bakisipung deemparama, teie mooni' sipaako'nara' bakura kompu bakiaa'uriko'noo'koo.

⁷ Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', “Teni sipeai. Aung tee ning dako'maavaaina'mung-koo makosi kore'memuu'nung, tee' nkovuing.

⁸ Dii' ata'oi'nuka ninka doong kante otorimaung ee'noko ning doong kante dii' ninka o'noriauka'nung.”

Ovontunge Kara Pinka'au'na' Lasarusi Dupisi'koo

⁹ Ee'noko Ju'nupoong karika'ke taaravau' Jiisuu' Beetani-navuntu'koo otoko'nung. Ee'noko te' nanau', Jiisuu' narung oo-koo deea', napo' tee Lasarusi oo-koo berou', tee Jiisuu'ke boo'keta daa'antavuu'nung.

¹⁰⁻¹¹ Tee'koo pirsti'koong ovontunankai matauau' Lasarusi tavaava'naang, tee Lasarusi ooaarai'nange mmau' Ju'nupoonge biikaning pankainanka sipaaru'nung-koo, Jiisuu' masika'antavaama.

Jiisuu' Jerusalema' Tumparu'na' Daaurarong-pina' Oro'pari

(*Kena 118:25-27; Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40*)

¹² Teketa dauna'mung tee karika'ke taaravau' Baari'koong Paroro-koo poroko'ninge Jiisuu' Jerusalema'aape poo'naang.

¹³ Taaravaara uurung tovang nkavai osi-eta tenkenau' kune'aava'naang. Ee'noko euravaama bokiaama aa'pau', "Biraanke! Biraanke-po'nung tee aung Kumponing bakaang miring-koo pomaang; aung tee daaurarong nii' Isireeli-nupoong niikaang!"

¹⁴ Jiisuu'ke doonkii'navoro' nkavura, doonkii'koo dau ba'nanui nanuko, tee' Daari Meekunge minkuvumana', aa'pumana',

¹⁵ "Aroreriauka' dii' Saioni-nupoong, diikaang daaurarong dii'anko pomaang doonkii'nu kampianu-koo dau ba'nanui." (*Sekaraia 9:9*)

¹⁶ Nii'ke bakaning barevare-nupoonge tasi'pampiaruko' tee kapoo' nkoaru'nung. Jiisuu' daa'aru'nang bakaang meenasi ninka deeko'

nii'koo sira'paru' tee Daari Meekunge tutung minkuvuu'nung tee' nkoaraa'naang ee'noko tee' nari' nkoaru' Jiisuu'koo.

¹⁷ Teing karinga Jiisuu'ke bokuma Lasarusi boo'pario' kuvi dako'au'noo'keta domang-antavuo' ooau'ninge dooreaaru'.

¹⁸ Teing ookara Jerusalema' porou'ning ta'ninai taaravaara berora onkeonke'au', Jiisuu' tee' taa'ni'poi pok'o.

¹⁹ Ee'noko tee' nari' dooreai otoroko teinge Boto Keperuu'navitue bii'ka kareaama aa'pau', "Ooveriaing, nii'ke matauampimana' nkoarava' otong. Ookara nantoonge tee narung siompaamang."

Nii'ninge Kiriki'nupoonge Jiisuu' Bes'i'aako'na'

²⁰ Ee'noko teing-kooninge dootuu'arii'naang ee'deto Jerusalema'aape nanaako'ninge nii'ning Kiriki' otoroko' tenang paroro nkoako'na'mung.

²¹ Ee'noko teing Pilipi'anko porou'. Pilipi' Besaida-namono-nung, Kaaleli'nameng-koonoo'nung. Ee'noko teinge aa'pau', "Ee pankaing, nii' Jiisuu' ooampii'naang piarmorimang."

²² Ee'noko Pilipi' Aanduru'anko nanura nau-vuu', ee'noko tenaanka Jiisuu'anko nanureta nau-vuretu'.

²³ Jiisuu'ke maku'urema aa'puretu', "Tee bateinang enang tavo'aring Kumponinge meenasi pankaing amuainang ning tee Naning-naumpo' Paning-etaing.

²⁴ Masika' naurampemang sinang-koo, uite'nu~ nau kansi'koo dua'aravarura ee'noko booarura,

teu nau deempari otopeu', nka boora deeko' mmau' sinang tavo'antavupeu'.

²⁵ Tee tee' nari' baa tee naning bakaang domaang baka kirokaiaramaung bakaang domaang tee paa'aravaing, teketa baa tee naning anke kansil'koo otoi bakaang domaang si'koo taura'pari otoing tee bakaang domaang pinka'aravaing. Teie tee domaang oparavaung kompuasing.

²⁶ Baa tee naning nkaang pakupakunung deemparaan'naang piavora deeko' ning siomuaing. Tee'koo nkaning pakupaku-nupoong ni'ninka o'noriaing ning o'noainoo'. Mma'ke daangampuainge naning tee ning-koo pakunara deemparavaing."

*Jiisuu'ke Boo'Aroo'uko Kumponinge Paning-eta
Tampa' Karavuu'na'*

²⁷ Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaang domang oraka' dee'moing. Aming minkuampainge? Ee' pa minkuama'naang, 'Mma', aung bateinang ning-anko poauka' poteveaing?" Nka tee' deea!. Ning mou'nung enang-koong sisikeera tora'pama'naang."

²⁸ Ee Mma', nerantaravai dakaang miring pankaing-antarararavaina!." Tee' minkuvuko narung aurong paning-eta karoma aa'puu', "Ning neramari o'noma'noing, ee'noko napo' tee' nkomaraa'naang."

²⁹ Teinge karingai te' donkonaako'ninge tee kara taaravaara aa'pau', "Kurunkurung-pina' taaravamping." Ee'noko nii'ninge aa'pau', "Tee aa' koosinung~ tee-anko karoing."

³⁰ Ee'noko Jiisuu'ke aa'puru!, “Aung kara ninge taaravama'naang karoa', dii'ke taaraverii'naang.

³¹ Enang bateinang tenang Kumponinge ookara kansi'nupoong koosinang nkovuma koompuriainang. Enang ee'nang Kumponinge teing kansi'nupoong biikaang pankaing turampura bata'uaing.

³² Nantoonge ning taakamaara kansi'keta intamaako ookara nantoong baramparampaing ninganko.”

³³ Tee' minkuvuma nauvuru' aremurii' boo'tora'puu'naang otoing.

³⁴ Ee'noko teinge karingai maku'aama aa'pau', “Niikaang boto-koo dariraarie ee' naumurimaung: tee Pako'pari'nii' doong kante otoaing. Arekee' dake enang minkuepeu' da' nau'ka enang intantaavaing? Da' aming-koo 'Tee Naning-naumpo' Paning-etaing' tantaramaung”?

³⁵ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru!, “Ning dii' ninka okioki'noo' o'noritaa' araka-antarampimaang. Ninge mme' araka-antarampirio' ooveritaa' otoriaing mutaananturi'neeng. Aming-koo, nna' naning tee mutaananoo' otomaung noru'uaung are'aape nanumang.

³⁶ Tee'koo ninge araka-antarampirio' masika'antameriaing mme' taaramerima, dii'sirapo'nupoong deentariaina!.” Ee'noko Jiisuu'ke tee' minkuvura baka nanuu' baku'aritaa'.

³⁷ Bane aing ookara taa'ni'anta nkovuko ookara-koo dutakanoo'ke, nka masika'antavaavaruko'.

³⁸ Tee' teronunge nakaronunge Aisaia'ke Daari Meekung-koo daarivuu'na' masika' deemparu', aa'puu'na',

"Ovoring ee, kapoo' nkoaravaing-koong karantamemaung~ nantoonge masika'antavaavauka', ee'noko dakaang tanka'ke iirakutai dupe-antaveko ooaara tasi'koo makosiaavauka' bakei!" (*Aisaia' 53:1*)

³⁹ Tee' ee'na' teinge masika'antavaavaruko'nung. Aisaia'ke temurii' aarumo-koo napo' minkuvuu'nunge, aa'puu',

⁴⁰ "Kumponinge biikaang duta mutuu-antavurira biikaang domang iveka'antavuru' aa'no'neeng-koo: dutai ooaama domange tasi'paara ning-koo toroariko ninge tamparu'antavarami'neeng-koo." (*Aisaia' 6:9-10*)

⁴¹ Aisaia'ke tee kara minkuvuu'nung Jjisuu' bakaang meenasi oovurai'nange. Tee'koo tee' minkuvuu' Jjisuu'koo.

⁴² Tenang ee'nang mmau' Ju'koong Ovontung Jjisuu' masika'antavaako', ee'noko Boto Keperuu'navitu-koo avoreaaama sirapo'ke minkuaavaruko' tevitue dootuu'navita bata'aari'neeng-koo.

⁴³ Nantoonge daangang-koo piavoroma, Kumponinge daangang-koo piavoroa'.

Jjisuu' Bakaang Karai Nantoong Simpe'uriaina'

44 Jiisuu'ke aa'na' karoma aa'puru', "Baa tee ning masika'antamumaunge ning narung masika'antamuuaung, teie tee ning botomuu'nung nari' masika'antavumaunge.

45 Baa tee ning oomumaung tee ning boto-muu'nung napo' oovumaunge.

46 Ning kansi'koo mou' araka-pina'. Ee'noko ookara nantoong ning masika'antamaamaing mutaanang-koo otoroauka'nunge.

47 Baa tee nkaang kara taar-avuma masika'antavuaung ninge tu-umpiampauka'nung. Ning mou'nung tuumpiaramparoo'naang, teka domang-antavarama'naang.

48 Baa tee ning tonta'mumaung ee'noko nkaang kara masika'antavuaung, tee naning bakaang tuutunang~ oto'evung-tee kara ninge minkuansing bakaang tuutunang-nko otoaing te'mung doong asi'noo'na'mung.

49 Tee'koo ee'na'koo ninge ninka tamung minkuampa', teie Mma'ke ning botomuu'nunge moo'naang napo' botomuu' naurampii'naang tee' naurampirina'.

50 Ee'noko noru'ansi o'nong bakaang botori domaang oparavauka'nung tavo'umaung. Ninge kapoo' minkuamaung tee ee'naa Mma'ke nau-muu'nung minkuamaung."

Barevare-nupoong Sipurira Jiisuu' Bauma-anko Toroaravaing Nauvuru'na'

13

(13:1-17:26)

*Jiisuu'ke Bakaning Barevare-nupoong Kau'
Duu'puru'na'*

¹ Aung aa' tee enang kore'noo'na'mung Baari'koong~ Paroro-koo. Jiisuu'ke noru'uu' bakaang doong makotuio' aung-eta kansi'keta tenkenuainoo' Bauma-anko nanuu'naang. Teie kansi'koo otoitaa' bakaning doong kante piaavuriko' bera bou'na'mung-koo basinoo'.

² Ee'noko Jiisuu' nii' bakaning barevare-nupoong ninka taamang-koo ba'namariru'. Ee'noko Sietani'ke Judasi Kerio'nung, Saimoni' bauring, tero maamu-antavuu' Jiisuu' sivuu'naang kare-nupoong-koo.

³ Jiisuu'ke koonto' noru'uu' Baumai iirakuta ookara kapoo'koo makosina' avuu'nung, ee'noko noru'uu' Kumponing-eta pou'nung, ee'noko napo' Kumponing-anko toroaraa'naang.

⁴ Ee'noko tee, Jiisuu'ke taamang banto'nii' sipura daa'aru', ee'noko bakaang mononopa' kiru'arara tauro meu'ke kapeto tokoaru'.

⁵ Ee'noko ntong diisi-koo koo'urai'nange nii' ni-ikaang kau' duu' tutumuru'. Ee'noko napo' teie tauroi tokoaru'nunge piu'muru'.

⁶ Ee'noko tee Jiisuu' Saimoni' Piita-anko basiarako Piitai aa'puu', "Ovoring, nkaang ee kau' duu'mee'naang?"

⁷ Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Dake enang kapoo' noru'ea' nkoamaa'nomaung. Dama'ke noru'eaing."

⁸ Ee'noko Piitai aa'puu', "Dake nkaang kau' koonto' duu'meauka'nung." Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Da' ninge duu'damparuko deeko' nkaning-koong barevare-nupoong-koong deentaravauka'nung."

⁹ Ee'noko Saimoni' Piitai aa'puu', "Ovoring, nkaang kau' narung duu'meauka'nung, bireng duu'meainge; bore' duu'meainge."

¹⁰ Jiisuu'ke aa'puu', "Naning tee mono duu'parinung ookara mono kiiroraa'ring. Napo' duu'paravaung. Bakaang kau' narung duu'paravaing. Dii' ku'mi'doria', nka ookara deea!."

¹¹ Jiisuu'ke tero noru'uu' tee naning karenupoong-koo sivuainung. Tee'koo ee'na'koo aa'puu', "Dii' ookara kiiroraa'dariri otoria!."

¹² Ee'noko Jiisuu'ke kau' duu' bakemuri-rai'nange Jiisuu' mononopa' napo' siparara bakanoo' taamantoma toroaru!. Teka Jiisuu'ke nia'murima aa'muru', "Dii'ke ee noru'eri otong tee kapoo' nkorampiring? Tasi'peringe?

¹³ Dii'ke ning Nau-anta ee'noko Ovoring tammerimaung. Ning tee ee'nara. Tampa' miring tammerimaung.

¹⁴ Ning diikaang Ovoring, ee'noko Nau-anta ee'noko ninge ee'narai kau' duu'dampiring. Dii' tee' napo' boonko noru'dariri pakureeriainge.

¹⁵ Aung dii' nau-anta-koo tee' nkorampiring dii' pakureerii'naang pakurampringa!.

¹⁶ Masika' naurampimang, naning botovotona' bakaang pankaing-koo dau basi deea', ee'noko naning kara-okovui-nka tee botovuu'nung-koo dau basi deea'.

17 Aung kara taaraverirai'nange tee' nkoverima biraanke-nupoong otoriaing.

18 "Ninge dii' ookara koonto' naurampia!. Ning barearantu'ning noru'aransi o'nong. Ee'noko aung Daari Meekung nau'ka masikung deem-paraa'naang aa'pumaung,

'Teie naninge nari' taamanampemaunge tamaava'naang simuu!.' *(Kena 41:9)*

19 Enang naurampimang mme' nkoaravaruko dii'ke masika'antamerii'naang ning tee ee'nara pankaing tenang nkoaravainang.

20 Masika' naurampimang, baa tee ning botoampainung onkeonke'uaing tee ning napo' onkeonke'muaing. Ee'noko naning tee ning onkeonke'muaing tee ning botomuu'nung onkeonke'uainge."

*Jiisuu'ke Tero Nauvuru'na' Naninge
Too'dempuaina'*

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Teketa Jiisuu'ke tee' minkuvurai'nange domang oraka'dee'ou', ee'noko sira'pui naumurima aa'muru', "Ninge masika' naurampimang dii', narunge dii'koonge tooka kompui ning karenupoong-koo simuaing."

22 Jiisuu'ke tee' minkuvuio' nii' nii'ka oo'oomeeru' avitoittoi noru'ampima, miru'noo' besi'ampima.

23 Ning~ Jiisuu'koo due' ba'namarako'ba'maiko' deemaritaa'.

24 Ee'noko Saimoni' Piitai birenge pinka'muma aa'muu', "Nia'eai tee baa tee' minkuvumaang."

²⁵ Tee' nia'muko Jiisuu'anko diiri'marara nia'antu', aa'pama, "Ovoring, tee baa ee'nara?"

²⁶ Jiisuu'ke maku'muma aa'muu', "Ninge navio' duuni-koo iimpamira tee avompainung, tee ee'nara tee naning." Enang tee' minkuvura navio' nkavura iimpura Judasi avuu', Saimoni' Kerio'nung bauring.

²⁷ Ee'noko Judasie tevio' kompuko Sietani' namu'ke tumparu' Judasi-koo kuung. Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Kapoo' nkoveainung iri'narung nkoveaing."

²⁸ Tee' minkuvuu'nung-koong miru'noo' nii'ke taamantomai ba'namariri o'noriko'ninge noru'ampiaruu'.

²⁹ Nii'ninge aa'pau', "Tee Judasie kapoo' moo'uu'naang paroro-koo makosi Jiisuu'ke tee' minkuvumaang," Judasie mooni'koonara' bakura-nara' tarevuko'nung-koo. Ee'noko nii'ninge ee' noru'au', "Tee Jiisuu'ke botovuing sitovuru'nuka kapoo' avurii'naang."

³⁰ Judasie tevio' nkavura namu'ke siaru', tenang muunga.

Jiisuu'ke Nerakung Boto Sipuu'na'

³¹ Teketa Judasi tenkenui' Jiisuu'ke aa'muru', "Enang ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing nkaang meenasi sira'pari otong, ee'noko Kumponing bakaang meenasi ning-koo sira'pari otong.

³² Ninge Kumponinge pankaing-antavansio' teie ning napo' bakaang meenasi amura pankaing-antamuu'naang. Ee', emu' due'ka tee' nkomuaing.

³³ Nnurukaa' ee, ning dii' ninka baru' pankaroong o'noriauka'nung. Dii'ke dama'ke besi'meriaing, ee'noko Ju'koong ovontung nauarantu'na' enang naurampimang, ning nanampainoo' dii' poriarupeu'.

³⁴ Nerakung boto arompimaang: Piaareeriaing dii'ka. Tee' ninge dii' piaarampimana' dii'ka piaareeriaing.

³⁵ Dii'ke dii'ka tee' piaareeriko ookara nantoonge tasi'daaripeu' dii' nkaning barevaren-nupoong."

Piita Penkemparavaina' Jiiusu'koo Jiiusu'ke Tero Nauvuru'na'

(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Teketa Piitai aa'puu!, "Ovoring, are'aape nanimang?" Jiiusu'ke maku'uma aa'puu!, "Dake ning siomearupeu' enang nanamatomanoo', nka dama' nii'nang siomeriaing."

³⁷ Piitai nia'uma aa'puu!, "Aming-koo ninge siontamparupeu' enang? Ning da' ninka boo'koo makotunsi o'nong."

³⁸ Jiiusu'ke maku'uma aa'puu!, "Da' ee koonto' ning-koo boo'koo makosi? Bakei koonto' masika' nauramaang, kokoree' mme' koo'kuaruko da' beemu'pie penkentaravaing ni'ninka nari' o'noremaung-koo."

14

Jiiusu' Bauma-anko Nanu' Taung Tamparu'na'

¹ Jiiusu'ke aa'muru!, "Domang oraka' dee'doriauka'. Kumponing masika'antaveriaing, ee'noko ning masika'antameriainge.

² Mma' bakanava-koo avatevaro otong. Ninge otoriainoo' neriampaing. Tee' naurampiarupeu' tosi dei.

³ Dii' otoriainoo' osi neri bakeamira napo' toromaravaing, ee'noko ning-anko po'antarampiainaing te' ning o'noainoo' dii' otoriaina'.

⁴ Dii'ke noru'eri otong nanampainoo' ee'noko te' basiraripeu'na' noru'eri otong."

⁵ Toomasie aa'puu', "Ovoring, nii'ke noru'ampia' te' da' naniainoo'. Arekee' noru'ampipeu' taung te' tavo'mariepeu'navung?"

⁶ Jiiuu'ke aa'puu', "Ning tee ee'nara taung masikung, kara masikung okovenung ee'noko domaang okovenunge ning ee'nara. Naning Mma'anko bearupeu' baka. Ning deeko' tavo'antavampeu'.

⁷ Dii'ke ning noru'meri dei Mma' noru'eripeu'; enang-eta noru'ering, ee'noko ooveringe."

⁸ Pilipi'ke aa'puu', "Ovoring, Dauma naumeriaing ooampiaina!. Tee narung oo-koo piamorimang."

⁹ Jiiuu'ke aa'puu', "Ning pankaroonge dii' ninka o'noru'. Arekee', Pilipi', dake ning ee mme' noru'mea'? Naninge ning oomuu'nunge Mma' oovuu'nung. Aming-koo dake aa'pemaang, 'Dauma naumeriai?'

¹⁰ Ai' da' masika'antavea' ee, Pilipi', ning Mma'koo o'nomaung ee'noko Mma' ning-koo otomaunge? Ee'noko teing kara naurampimatoining ning-eta poa!. Mma'keta ee'nara-ita pomaung. Mma'ke ning-koo otomaunge bakaang nko-nko nkovumaung.

¹¹ Masika'antameriaing ning Mma'koo o'nong ee'noko Mma' ning-koo otong. Makotuaung deeko' masika'antameriaing aing-koo nko-nkoning-koo.

¹² Masika' naurampimang, baa tee ning masika'antamumaung ninge nko-nko nkoamaung nkovaing. Ee', nko-nkonanka pankainanka nkoansing-koo dau basi pankaing nkovainge, ning Mma'anko nanampaing-koo.

¹³ Ee'noko kapoo' nkaang miring-koo nia'meriaing nkoampaing, Kumponinge bakaang meenasi sira'antavuaina' ning-koo Bauring-koo.

¹⁴ Kapoo' nkoama'naang nia'meriaing nkaang miring-koo nkoampaing."

Jiisuu'ke Tanuaang Meekung Botovuaing Minkuvuu'na'

¹⁵ "Dii'ke ning piaameritaa' nkaang boto siom-periaing.

¹⁶ Ning Mma' nia'ampaing nii'nung domang kuaa'anta dii'anko botovuaing, Tanuaang Meekung ee'nara, kara masikung tanata, dii' ninka doong kante otoraina!.

¹⁷ Teinge tamung kans'i'koo otoromainge nkavaavarupeu', ooaavarura noru'aavaung-koo. Teka dii'ke tee noru'eri otong, ai' tee dii' ninka otorimaung-koo; ee'noko diikaang domang-koo otoi otoaing.

¹⁸ Ning dii'ka maantuaara'nuka-pina' si'dampiauka'nung. Napo' toromaravaing dii'anko.

¹⁹ Oki'noo' batei tankinuko tamung kans'i'koo otoromainge oomaavauka'nung ee'noko

dii'ke oomeriaing. Ee'noko ning domamari o'noma'noaing-koo dii' napo' domantariri otoriainge.

²⁰ Te'mung ee'na'mung dii'ke noru'meriaing ning Mma'koo o'nong ee'noko dii' ning-koo otoring tee' ning dii'koo o'nomana'.

²¹ “Baa tee nkaang boto aroo'uma siompumaung tee ee'nara naning ning piaamumaung. Ee'noko baa tee naning ning piaamumaung Mma'ke piaavuainge. Ee'noko ninge piaavampainge. Ee'noko ning ninka sira'maravainge tee-koo.”

²² Judasi, Kerio'nunge deea', aa'puu', “Ovor-ing, aming-koo nii'koo naing-koo oro'daravainge ee'noko ookara kansi'koo-nupoong-koo deea'?”

²³ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', “Baa tee naning ning piaamumaung nkaang boto siompuasing. Ee'noko Mma'ke piaavuainge. Mma' ee'noko ning mereaing tee-anko; tee ninka o'noriaing.

²⁴ Baa tee ning piaamuaung, teie tee nkaang kara meumpuauka'nung. Ee'noko tee kara minkuanko taaraverimaung nkaang deea', Mma' tee ning botomuu'nung bakaang.

²⁵ “Enang aing kapoo'nanka ninge mme' dii' ninka o'noritaa' naurampimaing.

²⁶ Teka dama'ke teie Domang Kuaa'antai, Tanuaang Meekunge, Kumponinge dii'anko botovuainunge nkaang miring-koo, ookara kapoo' nau-antaruriaing, ee'noko noru'antaruriainge napo' ookara kapoo' ninge naurampiru'ning.

²⁷ “Tampara, otoriko. Tampara masikung, nkaang mooa koonto' masikung arompimaang. Avitoitoi noru'daria' ee'noko aroreriauka'.

²⁸ Dii'ke taaramering ninge aa'panko, ‘Ninge dii' si'dampiaing nka napo' toromaravaing dii'anko.’ Dii'ke ning piaamerimaung dei doturoturaripeu' ning Mma'anko nananko, tee-anko ning-koo dau basi-anko.

²⁹ Ning enang naurampiring mme' nkoaravaruko masika'antamerii'naang nkoaravaina'mung.

³⁰ Dii' ninka ning baru' pankaroong minkumariauka'nung. Aming-koo, nna' Sietani' po-maang, tamung kansi'koo otoromaing biikaang pankaing. Nka tee nkaang pankaing deea'. Komaaaru~ o'noa' baramupeu'nung-koong.

³¹ Teka pora paaramuko tara'moa' taaravampaing ookara kansi'nupoonge tasi'paavaina' ninge Mma' narung piaavamaung, ee'noko Mma' narung bakaang pia keperuu'mari siompamaung. Aia', daa'darira danto meriae.”

15

Jiisuu' Uaini Tamparu'na'

¹ “Ning uaini masikung, ee'noko Mma' uaini tarenara.

² Teie ning-koong kaumpe' ookara tooto'umaung teing sinang bi'uriaing. Sinang bi'umaing kaumpe'nanka nerivumaung nii'ning napo' mmau' sinang bi'uu'naang.

³ Dii' enang kiiroraa'dariri otoring nkaang kara naurampimaunge nerirurio'.

⁴ Ning-koo otoriaing, ee'noko ning dii'koo o'noainge. Dii'ke sinang nkaveriarupeu' ning-koo otoriarura, kaumpe'ke sinang nkavuarupeu'na' koi'koo otoarura.

⁵ "Ning uaini ee'noko dii' kaumpe'nanka. Baa tee ning-koo otomaung ee'noko ning tee-koo o'nomaung mmau' sinang nkavuaing. Dii'ke kapoo' nkoveriarupeu' ning-eta taapo' otori.

⁶ Naning tee ning-koo otoaung Kumponinge kaumpe'pina' dua'uaing, mara'oainoo'. Kaumpe' tee' oro'nanka oosiaarima nta'koo dua'numpo' paro'doma.

⁷ Dii' ning-koo otori dei, nkaang kara dii'koo otoi dei kapoo' nia'meriko dii' piaroripeu'ning dii' oto'deruripeu'.

⁸ Tee' ee'na' Mma'nung meenasi sira'paramana' dii'ke sinang mmau' nkaverio!. Ee'noko tee' nari' nkaning barevare-nupoong deentariri otoriaing.

⁹ Ninge dii' piaarampimaang Mma'ke ning piaamumana'. Nkaang piaa-koo otoriaing.

¹⁰ Nkaang boto siomperi dii' nkaang-koo piaakoo otorimaatoaing. Tee' nari' Mma'nung boto siompansi bakaang-koo piaa-koo o'nomana'.

¹¹ "Ninge tee' naurampimang nkaang doturotu dii'koo otoo'naang, ee'noko dii' aa'na' bakei dotue maanto'durii'naang.

¹² Nkaang boto aung, 'Dii'ka pakureeri piaareeriaing tee' ninge piaarampimana!.'

¹³ Naning boo'pari dei ba'maikori' paari-antavuri pakuvurima, nii'nung aarumo otoa' piaa-koong temurii' puru'ui otoing.

¹⁴ Ee'noko dii' ninge mmaikori', kapoo' ninge botorampiring nkoveriaing deeko!.

¹⁵ Dii' ninge botovotona'a'nuka tantampiauka'nung enang-eta deto, ai' botovotona'a'nukai noru'aavaung kapoo' biikaning ovontunge nkaoamaing. Botovotona'a'nanka-ita mmaikori' tantampimaung kapoo' ookara naurampiru'nung-koo Mma'keta taaravantu'ning.

¹⁶ Dii'ke ning miru'meria', ninge dii' miru'dampiru'nung ee'noko ninge barerampiru' berira sinang mmau' nkaverii'naang, temurii' sinang doong kante otomatoaing. Ee'noko Mma'ke aruriaing kapoo' nkaang miring-koo nia'eriaing.

¹⁷ Aung ee'nara boto ninge naurampimang, 'Dii'ka piaareeriaing.' "

Munte' Nkoavaina' Jiisuu' Bakaning-koo

¹⁸ "Kansi'nupoonge munte'daariko ee' noru'eriaing, ning tee' ee'na' tero munte'mau'nunge.

¹⁹ Ee'noko dii' teing-kooning dei teinge navuraaripeu' biikaning-pina'. Ee'noko dii' ninge meeka'antarampirio' teing-pina' deeaing deentariru', ee'noko dii' teing-kooning deea'. Tee'koo ee'na'koo teinge dii' munte'daarimaung.

²⁰ Noru'eriaing kapoo' ninge naurampiring, aa'dampiring, 'Naning botovotona'a' bakaang pankaing-koo dau basi deea'. Teinge ning too'demau'nung deemparako napo' dii' tee' too'dentaariainge. Ee'noko teinge nkaang kara taaravau'nung dei diikaang kara taaravaapeu'.

²¹ Teinge tee naning botomuu'nung noru'aava', tee'koo tee' nkoraariaing dii' nkaning deentariko.

²² Ning e morai'nange kara nauaranko bei'bei'maavaru'nung dei naninge biikaang aarumo orara tampuarupeu'. Nka tampa'sira'mario' bei'bei'maama biikaang orara aarumo baku'koo makosiaava'.

²³ Baa tee ning munte'mumaung Mma'munte'umaunge.

²⁴ Teinge oomaio' kapoo'nanka nkoanko'nung nii'nung naninge tero nkovuaruko'ning. Tee' nkoaravarui dei naninge biikaang aarumo orara tampuarupeu'. Nka nii'na' nkoaring-koo biikaang aarumo bakei orara masikung sira'pari otong, kapoo'nanka nkoanko'ning ooaara nee'daang ookakang munte'maaremaung-koo.

²⁵ Nka tee' nari' nkoaravaing biikaang boto-koong daari masika'tavo'aravaina', aa'pumaung, 'Teinge tamung munte'mau!.' (*Kena 35:19; 69:4*)

²⁶ "Tee Domang Kuaa'anta poaing. Tee ee'nara Tanuaang Meekung, kara masikung tanata, Mma'ketaing. Mma'ankoita ninge botoampaing, ee'noko teie ning-koo kara masikung sira'pumaatoing.

²⁷ Ee'noko dii'ke tee' napo' ning-koo kara masikung minkuerimatoainge ni'ninka teroita o'noru'ninge."

16

¹ "Ninge tee' naurampiring dii' dua'dari'neeng-koo.

² Biikaning dootuu'navananka-itabata'daariaing; ee', bakei, doong poaining-koo Kumponing dotu-anta tampaama dupisi'raariainge.

³ Teinge ning ee'noko Mma' noru'maarearuta dii' tee' nkoraariaing.

⁴ Aung tee ninge uro'ke naurampiring teing kapoo'nanka basiaravaining. Ee'noko tenang tee' oro' aarumo dii'koo teinge nkaoako, dii'ke tenang norunoru'eriaing tee aung kara ninge naurampimatomaung. Ning tee tero naurampiaruu'nung aung kapoo'nanka ning dii' ninka o'noritaa'.

⁵ Teka enang ning nanamang te' naning-anko botomuu'nung-anko. Nka dii'koo narung otoa' ning nia'mema aa'mupeu'nung, 'Are'aape nani-mang?'

⁶ Ee'noko ning enang dii' naurampiring-koo dii' pee'dunsie maanto'during.

Tanuaang Meekung Bakaang Nko-nko

⁷ Ning masika' naurampimang, Bakei koonto' tampa' masika' dii'koo, ning anketa tenkenampaing-koo. Ning tenkenamparuko deeko' tee Domang Kuaa'anta dii'anko poarupeu'. Ee'noko ning tenkenampaing deeko' naurampirina', tenkenamira Domang Kuaa'anta dii'anko botoampaing.

⁸ Ee'noko teie porai'nange ookara nantoonanka-koo oko'bosi'ario' oraka' nkoarimanoo' tasi'antavuriaing aing aa'ning nauvurima: orara aarumo, tampara aarumo ee'noko aarumo simpe' nkona'.

⁹ Teie nauvuriaing biikaang aarumo orara-koo oko'bosi'noo' tee teinge ning Tee Pako'pari'nii' masika'antamaavaruu'nung.

¹⁰ Teie tampara aarumo nauvuriaing ning pari'antanunge, ning Mma'anko nananko oomeriauka'nung-koo.*

¹¹ Napo' nantoong simpe'uriaina' nauvuriainge tamung kansi'koo otoromaing biikaang pankaing tuutunang~koo dua'aru'na' nauvurima.†

¹² "Ninge mmau' naurampipeu'ning oto'memung. Nka tee, tee kara baru' aa'na' ivekung, enang tampa' noru'eriarupeu'!"

¹³ Nka tee, Tanuaang Meekunge kara masikung tanatai porai'nange masikung kara ookara taara-antaruriaing. Baka karauka'nunge, nka kapoo'taaravuaining naururiaing ee'noko kapoo'tavo'aravainanka minkuvuainge.

¹⁴ Teie ning daangamuaing. Nkaang meenasi dii' naururiainge.

¹⁵ Ookara kapoo' Mma' oto'evumaing ning nkaning. Tee'koo ee'na'koo tee' naurampimang Tanuaang Meekunge nkaang meenasi dii' naururiaing."

Oraka' Dee' Paariaravaina'

¹⁶ "Ning oki'noo' batei tankinuko dama' oomeriauka'nung, ee'noko napo' dama'ke oki'noo' batei otorira oomeriaing."

* **16:10:** Tanuaang Meekunge Jiisuu' boo'keta daa'uma sira'puu'nung tee Kumponing bauring, naning meekung, tampara ee'noko koonto' masikung. Nii' tee-kooh kuung o'atoriaing deeko' Kumponinge nii' koonto'nuka tamuriai (Rooma' 1:4). † **16:11:** Kumponinge Jiisuu' daa'ura Sietani' tosi-bauko sira'puu!. Napo' Tanuaang Meekunge pakumurio' Jiisuu' tampa' siompampiko Sietani' bakaninge tasi'paavaing Kumponing tee masikung (Kolosi 2:15; Rooma' 8:2; Pilipai 1:28; Makensi'nung Oo 12:11; 20:10).

17 Nii'ke nii'ninge Jiisuu' bakaninge barevare-nupoonge nii'ka niania' nia'meerima aa'meeriko', "Aung kara miru'noo' aming? Ee' naumurima'nomaung, 'Oki'noo' batei tankinuko dama'ke napo' oomeriauka'nung, ee'noko napo' oki'noo' batei tankinuko dama'ke oomeriaing.' Ee'noko napo' aa'murimaung, 'Ning Mma'anko nanampaing.'

18 Tee aung miru'noo' 'oki'noo" aming? Nii'ke noru'ampia' aming tee' minkuvuinge."

19 Ee'noko nii'ke nia'ampii'naang piamoriko Jiisuu'ke noru'ura aa'muru', "Ninge aa'pamaang, Oki'noo' tankinuko dii'ke oomeriauka'nung, ee'noko dama' napo' oki'noo' tankinuko dii'ke napo' oomeriaing. Aung tee' minkuansing tee dii'ka ee tana'deerimaang?

20 Masika' naurampimang dii' birontariaing orarunsirarima, ee'noko tamung kansi'koo otormaing doturotuariaing. Bane dii' orarunsirarira diikaang orarunsi doturotu-koo toroaravaing.

21 Naning manikuma tooto' paravuainoo' noru'uma oraka' dee'ong, bakaang doong sisikeeravoaina'mung due'uko. Nka tee tooto' paravura teni sisikeera ampa'opeu', aa'na' doturotuaritaa' otopeu' tooto' ponto'aring-koo.

22 Tee' nari' dii'koo nkoaravaing. Enang dii' orarunsirarimang ee'noko ninge dii' dama'ke oorampiaing, ee'noko diikaang tunsi doturotue maanto'uaing. Naninge te'nempuauka'nunge tee doturotu dii'keta.

23 "Ee'noko tenang doong basiaravainang ning kapoo'koo nia'meriauka'nung. Masikung naurampimang, dii' nkaning barevare-nupoong

deenteriko Mma'ke ookara kapoo' aruriaing nia'eriaining.

²⁴ Dii'ke mme' kapoo'koo nia'eria' nkaang miring-koo. Nia'erira komperiaing dii' dotue maanto'duriaina!"

Jiisuu'ke Ookara Avo'avoro'nanka Puru'ura Avoreavaroo'naang Nauvuru'na'

²⁵ "Ninge aung minkunaananka dii' kara mirumiru'ke naurampimaung. Nka batei pomaang aunge ee' oro'ke karai karompauka'nang. Tenang ninge kara sira'pansi minkuampaing Mma'koo.

²⁶ Te'mung tavo'aravaina'mung nkaang miring-koo nia'eriaing. Ee'noko ningee'e' minkuampa' ninge Mma' nia'derompiang, teeo Mma'ke baka piaarurimaung-koo;

²⁷ Dii'ke ning piaamerimaung ee'noko masika'antamerimaung ning Kumponing-ankoita mou'nung, tee'koo Mma'ke piaarurimaung.

²⁸ Masikung, ning Mma'ankoita mou' aa' kansi'koo, ee'noko ning enang kansi' sipamang, Mma'anko nanama."

²⁹ Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge aa'pampiru', "Ee aung, da' enang bakei sira'pei minkuemaang. Kara mirumiru' minkuea' otong.

³⁰ Nii'ke enang da' noru'dampiring dake kapoo' ookara noru'ei otong, bane nii'ninge niania' nia'daavaruko noru'epeu'. Tee'koo ee'na'koo da' nii'ke masika'antarampimaang da' Kumponing-ankoita pou'nung."

³¹ Jiisuu'ke makumurima aa'muru', "Ekee, enang asi' masika'antameri!

³² Nka tee bateinang due'umaang, dii' ookara aroreritaa' avitoitoi koo'dariainang, ee'noko ning ninka o'noaing. Nka bakei ning ninka o'noauka'nung, Mma' ni'ninka o'noremaung-koo.

³³ Ninge dii' naurampiring dii' mooapo'nupoong deentarii'naang ning-koo otoritaa'. Kansi'koo otoritaa' pore'doriaing. Nka domang purintariaing, ninge ookara kansi'po' kuung deempansing-koo."

17

Jiisuu' Eentavaru'na' Bakaning Barevare-nupoong Paku-koo

¹ Jiisuu'ke tee' minkuvurai'nange paning-aape ankamparara aa'puu', "Mma' ee, tee bateinang poing. Ning dauring meenasi ameaing napo' ninge dauringe meenasi arompaina!"

² Iirakuta ameu' nantoong ookara tanatakoong ninge domaang oparavauka'nung avoroma'naang ookara nantoong-koo dake ameu'ning-koo.

³ Domaang oparavauka'nupoong aing: Da' Kumponing masikung noru'daamaing, nii'nung otoa', ee'noko teinge dake botomeu'na' noru'maamaing ning tee Pako'pari'nii'.

⁴ Kansi'koo o'noitaa' dakaang meenasi siraka'antavansi o'noing. Dakaang nko-nko opansing nkoama'naang ameu'nung.

⁵ Enang tee Mma', pora pankaing-antamei nerameaing tero kansi' otoaruko da' ninka o'noresi nerameu'na'.

⁶ Teing-koo nantoong-koo dake tero kansi'keta ameu'ning-koo ookara-koo ninge

da' tasi'antavarantu'nung. Teing dakaning deempariri otoroko, dake ning ameu'ning, ee'noko dakaang kara meumpau.

⁷ Ee'noko enang teinge noru'ai otong ookara kapoo' dake ameu'ning ee'noko da'ankoita pou'ning.

⁸ Ningee tee kara naumeu'nung nauaranko tampa' taaravau', ee'noko siraka'pariri ning tasi'mau'nung ning tee da'ankoita mou'nung, ee'noko masika'antavaamaung dake ning botomeu'nung.

⁹ "Ninge teing pakuarama'naang eentaramang. Ookara kansi'nupoong paku-koo eentamarava', teing nantoong dake ameu'ning-koo naing-koo, dakaning deempariko.

¹⁰ Ookara kapoo' nantoong oto'memumaing dakaning, ee'noko da' oto'derumaing ning nkaninge. Nantoonge teing ooaara daangamaavaing.

¹¹ Ning enang da'anko momaang. Ning kansi'koo oto'koong deea', teeo aing a' kansi'koo otoroko. Mma' meekung ee, dua'ari'neeng tareveriaing dakaang miring-koonge purinto'ke, teie ee'narai miring-koo dake ameu'nunge, teing narung deemparii'naang nee' narung-pina' o'noreman'a'.

¹² Ning teing ninka o'noritaa' ninge teing tarearansing dakaang miring-koonge purinto'ke, teie ee'narai miringe dake ameu'nunge. Ningee komparansio' naning otoa' paa'aru'nung, nka tee naning dua'nii' tee narung paa'aravaing; te'koo Daari Meekung-koong kara masika'paravaing.

¹³ Ning enang da'anko momaang. Ee'noko

ning kansi'koo o'noitaa' aing kapoo'ning minkua-maang teing nkaang doturotu okovurii'naang, bikaning tunsi teie doturotue maanto'urii'naang.

¹⁴ Ninge dakaang kara avoronko kansi'nupoonge munte'aaru', teing kansi'nupoong deeaing deempariaruko ning pina' nari', ai' ning teie kansi'nupoong-koong deea'.

¹⁵ Ning da' nia'dampa' kansi'nupoong-eta tonta'erii'naang, teka ninge da' tana'damaang tampa' tareverii'naang naning orara-koo.

¹⁶ Ning kansi'nupoong-koong deeaung-koo tee' nari' nkaning teing-kooning deea'.

¹⁷ Ee'noko teie dakaang karai meekupoong deeng-antaveriaing. Dakaang kara tee masikung ootukunung.

¹⁸ Ning teing botoaransing kansi'nupoong-koo, dake ning botomeu'na' te'!

¹⁹ Ee'noko teing noru'aransitaa' ninge ninka aromang teing napo' dakaning meekupoong masikeng deemparii'naang.

²⁰ "Aing-koo naing-koo eenta nkoampa' ee'noko teing-koo nantoong-koo napo' ning masika'antamaavaining-koo aing biikaang kara taaravaama.

²¹ Ning eentamaramaung aing ee'noko teing narung deemparii'naang. Mma' ee, narung deemparii'naang nee' ninka piamaang tee' da' ning-koo otomana' ee'noko ning da'koo o'nomana'. Narung deemparii'naang piamaang ookara kansi'nupoonge masika'antamaavaina' ning dake botomeu'nung.

²² Tee ee'nara meenasi ameu'nung

avorontu'nung narung deemparii'naang, da'
ee'noko ning narung deemaresi o'noremana'.

²³ Ning teing-koo o'noko ee'noko da' ning-koo
otoko teing narung deempariaing koonto'.
Ee'noko tee' nari' ookara kansi'nupoonge
noru'aapeu' dake ning botomeu'nung, dake
piaaverimaung tee' nari' ning piaamemana'.

²⁴ "Mma' ee, teing dake ning ameu'ning ni'ninka
o'norii'naang piamaang ning o'noainoo'
nkaang meenasi ooaavaina' tee dake ameu'nung.
Aming-koo, nna' dake ning piaameu'nung kansi'
mme' nkoaravaruko.

²⁵ Mma' ee, da' domang koompari oto'. Tamung
kansi'koo otoromainge da' noru'daava', ee'noko
ninge da' noru'dansi o'nong, ee'noko ainge
noru'ai otong dake ning botomeu'nung.

²⁶ Ninge da' nau-antavarantu', ee'noko tee' nari'
nkoamaa'noaing piaa pankaing oto'evurii'naang
piaa ning-koo oto'derumana', ee'noko ning teing-
koo o'noo'naang."

Jiisuu' Siskeera Tora'antavai Dupisi'aako Napo' Domamparu'na'

18

(18:1-21:25)

Jiisuu' Moo'au'na'

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Jiisuu' eentavarama tee'purai'nange tenke-nampiru' nii' ninka bakaning barevare-nupoong ninka, Kiidironi-nari oki'nari tankimpampiri. Te' ee'noo' mintoong otoko'noo'; tenau-koo meru'.

² Tenau tee mmau' doonge nii' bakaning barevare-nupoong Jiisuu'ninka minkumuriko'noo', Judasi nari', tee Jiisuu' sivuainung kare-nupoong-koo;

³ Ee'noko Judasi noru'uitaa' te' pou' tavutavu'navitu ninka ee'noko Ju' biikaang piatooronuka~ ninka, piristi'koong ovontunge ee'noko Boto Keperuu'navitue botoaaru'ning ninka. Teing kaava-po'nupoong, kosiana, daamu dovang ninka porou', puu.

⁴ Jiisuu'ke ookara kapoo' tee-koo nkoaravaining noru'uitaa' uro'kanoo' donkonura aa'puu!', "Dii'ke baa besi'erimang?"

⁵ Teinge maku'aama aa'pau', "Jiisuu', Nasareti'nung."

Ee'noko Jiisuu'ke aa'puru', "Ning ee'nara." Judasi, tee too'denung, tee teing ninka donkonuitaa'.

⁶ Tenang Jiisuu'ke aa'puriko, "Ning ee'nara," teing dama'du-aape dunka'arira kans'i'koo dua'ariru'.

⁷ Jiisuu'ke napo' nia'urima aa'puru', "Dii'ke baa besi'erimang?" Ee'noko teinge aa'pau', "Jiisuu', Nasareti'nung."

⁸ Ee'noko napo' Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Ninge tero naurampiring ning tee ee'nara. Dii'ke ning besi'merima'nomaung deeko' nkaning siperereriko nanaavai."

⁹ Teie tee' minkuvuu', bakaang kara tero minkuvuu'nung masikung deemparaa'naang aa'puu'naare, "Mma' ee, ookara ameu'ning-koo narung paa'arava!."

¹⁰ Aung aa' Saimoni' Piita bainatu oto'evuko'nung. Bakaang bainatu barampura piristi'koong pankaing bakaang botovotona'a' teka'puma dome' tamarome' ete'uu'. Bakaang miring Malakosi.

¹¹ Jiisuu'ke Saimoni' Piita aa'puu', "Tee dakaang bainatu te' bakano' kore'eai bakura-koo. Dake ee ning ee' noru'memaang, tee sisikeera Mma'ke bamuu'nung mantompampauka'nung?"

Jiisuu' Tavo'au'na' Aanasi-anko

¹² Tevitue tavutavu'navitue biikaang pankaing ninka ee'noko teing piatooronukai Jiisuu' moo'aara dai'au'.

¹³ Ee'noko Aanasi Kaiapasi ba'doraa-anko tutung tavo'au'. Tee Kaiapasi tenang piristi'nuka biikaang pankaing deempari otoko'nung.

¹⁴ Tee tee ee'nara Kaiapasi Ju'koong ovontung tero ee' nauvuru'nung, "Tampa'na' ee': Narung masikung booaing ookara-koo nantoong-koo."

Piita Penkemparu'na' Jiisuu'koo

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Saimoni' Piita ee'noko ning nee'ke Jiisuu' siompampetu'nung. Ee'noko Piristi' Pankainge tampa' noru'muio' ning tumaru' bakanava-koo Jiisuu' ninka dama'du-navaro-koo kuung.

¹⁶ Ee'noko Piita dama'du donkonui otoko' karanaang-koo. Tee enang ning napo'toromarara simaru'. Ee'noko teni karanaang tarevuko'nani karavamira Piita tung-antavantu' pava-koo kuung.

¹⁷ Enang tee, tenie manikumai karanaang tarevuko'nanie Piita aa'puu', "Da' dee'ma aunka'

bakaning barevare-nupoong-koong.” Piitai maku'uma aa'puu!, “A, ning deea!.”

18 Tenang ee'nang kamaarinang, tee'koo teing ovontung biikaang botovotona'a'nukai ee'noko piatooronukai nta' betu'aara tee nta' koroai donkonai otoroko' ankavoroma. Piita teing-anko nanurai'nange teing ninka donkonai te' otoroko' nta'koo ankavoma.

*Aanasie Jiisuu' Niania' Nia'uu'na'
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)*

19 Teie Aanasie, uro'ke Piristi' Pankaing deemparako'nunge sinevuma Jiisuu' bakaning barevare-nupoong-koo nia'uu', ee'noko kapoo' nauvuriko'ning-koo.

20 Jiisuu'ke maku'uma aa'puu!, “Ninge doong kante sirapo'ke minkuamaung ookara nantoong-koo. Ookara nkaang kara nauaramaunge dootuu'doma-nairu-koo ee'noko dootuu'nav a pankava-koo ookara Ju'nupoong oosiarimanoo'ke. Ninge kapoo' makensi'nung minkuampaung.

21 Aming-koo dake ning niania' nia'memaang? Teing nantoong niania' nia'eriaing ning taaramaamaang. Teinge noru'ai otong kapoo' ninge minkuamaung.”

22 Jiisuu'ke tee' minkuvuio' teing piatooronukakoong narunge tanko'puu' aa'puma, “Tee' kareauka' Piristi' Pankaing-ankoi.”

23 Jiisuu'ke maku'uma aa'puu!, “Ninge kapoo' oraka' minkuansing deeko' sira'peaing, nka ninge tampa' minkuanko aming-koo tanko'memaang?”

²⁴ Teketa Aanasie Jiisuu' dai'ari otoko botovuu'
Kaiapasi-anko, Pirsti' Pankaing-anko.

*Piita Napo' Penkemparu'na' Jiisuu'koo
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)*

²⁵ Piita mme' donkonui otoko teke ankavoma
nii'ninge aa'pau', "Da' aunka' bakaning barevare-
nupoong-koonarung deea', ee?" Ee'noko Piita
penkemparama aa'puu', "A, ning deea!."

²⁶ Ee'noko pirsti'nuka biikaang pankaing
bakaning-koong botovotona'a'koo narunge, tee
Piitai dome' napu'uu'nung ba'maiko'ke karoma
aa'puu', "Da' ee ning teka mintoong-koo Jiisuu'
ninka ooramparuing tantaramaang?"

²⁷ Ee'noko napo' Piitai aa'puu', "Otoa!" Ee'noko
tenang namu'ke kokoree' koo'kuu'.

*Jiisuu' Pailati'ke Sinevuu'na'
(Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)*

²⁸ Teketa tero bakei maatanang, Jiisuu'
Kaiapasi-nava-ita Ovo'ma' Pankaing Rooma'nung
bakanava-koo tavo'au'. Teka teing Ju'nupoong
koinaavaruu' biikaang toomo orari-antavaara
Baari'koong Paroro nai-koo makosiaavaru-
peu'noo'koo.

²⁹ Ee'noko Pailati' siarara dama'dua kune'urira
aa'puru', "Aming nkovuio' tuumpierimaang aung
naning?"

³⁰ Ee'noko ee' maku'au', "Teie kapoo' orara
nkovuaruko nii'ke da'anko tavo'ampiarupeu'."

³¹ Pailati'ke napo' aa'puru', "Dii'ke dii'ka
nkaverira paaraveriaing diikaang botoi
naururimana!" Ju'koong ovontunge maku'aama

aa'pau', "Nii' taura'maria' naning tavampiko boo'koo."

³² Tee' nkoarako Jiisuu' bakaang kara intampaako tee boo'paravaing-koong masikung deemparu', ai' Ju'nupoonge tee aa'barata'koo~ intampaama tavaariaung.

³³ Pailati' kuung-aape tumparara tee-koo pava-koo Jiisuu' bokuvuma aa'puu', "Da' ee daurarong Ju'nupoong biikaang?"

³⁴ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Tee niania' dake daka matauei nia'memaang, ai' nii'ninge da' nauraoi??"

³⁵ Pailati'ke maku'uma aa'puu', "A, ning aa' Ju'nupoong-koong deea!. Dakaning nantoonge ee'ninge ee'noko piristi'koo ovontunukai da' ning-anko tavo'daing. Aming kapoo' dake nkoveinge?"

³⁶ Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaang muu' ninge tareamaung aung kans'i'ketaing deea!. Tee kans'i'ketaing dei nkaninge piatooronukai kare nkoamaa pakumaapeu' Ju'koong ovontunge dai'maa'neeng-koo. Teka nkaang taretare oovunoo'ketaing."

³⁷ Tee'puko Pailati'ke nia'uma aa'puu', "Da' ee daurarong ee?"

Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Masika' minkueing, ning ee'nara daurarong. Ning ponto'marama kans'i'koo mou'nung aung kapoo' narung nkoama'naang, kara masikung sira'pama'naang. Baa tee kara masikung siompumaung ning taaramumaung."

³⁸ Pailati'ke aa'puu', "Aming ee'nara kara masikung?"

Jiisuu' Beekavau'na'

Pailati' napo' dama'du siarara Ju'koong ovontung otorou'noo' aa'puru', "Ninge kapoo' ooampa' aung beeka-koong.

³⁹ Diikaang aarumo ee' siong-antavui otong: ninge narung kiimatanuka-koong simpiri'antarerompiainaing ookara mare' kante Taamang Baari'koong-koo. Enang dii' arekee'piarorimang, aung Ju'nupoong Biikaang Daurarong simpiri'antarerompii'naang?"

⁴⁰ Aung aa' bokiaama maku'au'nung, aa'paama, "A, tee deea'. Nii' Barabas piarmorimang." Barabasi tee bakiaa' bauko nantoong tavurima.

19

¹ Aung aa' tee, Pailati'ke botoario' Jiisuu' moo'aara mura'au'.

² Ee'noko tee mura'aarai'nange piatooronukai akapeu'aama mo'ming kunikunisi daurarong~ bakaang baakopo-pina' nkaoara bore'koo kurumpau', ee'noko mononopa' isikung dauraronuka biikaang-pina' karompumaung, kurumpau'.

³ Tee' nepu'aara tee-ankoi poroko' aa'paama, "Tampara masikung, Daurarong Ju'nupoong Biikaang!" Ee'noko tee' minkuaama tanko'paako'.

⁴ Ee'noko Pailati' napo' dama'du toroarara karika' aa'puru', "Ee aing, ninge tee a' dama'du tavo'ampaing dii'koo dutakanoo' dii' naukoo kapoo' aung-koo ooampa' tee tuumpi-koo makosi."

⁵ Tee' minkuvuko Jiisuu' dama'du siaru' bore' kunikunisie baakopoari, ee'noko mononopa' isikung karompumaung kurumparitaa'. Enang

tee, Pailati'ke aa'puru', "Ooveriaing, tee aung ee'nara."

⁶ Teketa pirsti'nuka-koo ovontunge ee'noko biikaang piatooronukai Jiisuu' ooaarai'nange bokiaama aa'pau', "Aa'barata'koo taakaveaing! Aa'barata'koo taakaveaing!" Pailati'ke aa'puru', "Dii'ke dii'ka nkaverira aa'barata'koo taakaveriaing. Ninge kapoo' ooampa' tuumpi-koo makosi."

⁷ Ee'noko Ju'koong ovontunge maku'aama aa'pau', "Nii' boto oto'memuring aung nau'ka boo'paravaing naumuri otoing, aung Kumponinge Bauring tamparamaung-koo."

⁸ Teketa Pailati'ke tee taaravurai'nange bakei aa'na' avorou'.

⁹ Ee'noko pava-koo kuung napo' tumparara Ji-isuu' aa'puu', "Da' areketa pou'nung?" Ee'noko Jiisuu'ke maku'noo' nauvua'.

¹⁰ Pailati'ke aa'puu', "Dake ning karamea' o'nong ee? Noru'ea' ee ninge makosi da' sirapo' si'koo ee'noko aa'barata'koo taaka-koo?"

¹¹ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Da' makosi deea' kapoo' nko-koo ning-koo Kumponinge tutung makosi-antaruaruko deeko'. Tee'koo tee naning ning da'anko tavo'muinung kapoo' bakei aa'na' orara nkouvuing."

¹² Pailati'ke tee taaravurai'nange bakei napo' aa'na' piavou' sirapo' sipuu'naang. Ee'noko Ju'koong ovontung aa'na' bokiaama aa'pau', "Dake sirapo' sipeaing deeko' ookarai noru'daapeu' da' dakaang pankaing Siisa' ba'maiko' deea', ai' baa tee daurarong baka

tamparamaung Siisa' too'denung deempari otong."

¹³ Ee'noko Pailati'ke tee kara taaravura siaru' Jjisuu' bokuvui, ee'noko ba'namparu' kara simpe'doma ba'nava'nang taataru-koo, te' ee'noo' Kapang Tapee'po'noo' tampaamanoo', nii'noo' Ju'nupoong urikupoong biikaang kara-koo Kabata tampaamanoo'.

¹⁴ Tenang ee'nang duaa' tavo'kuko te'mung-koo boona'mung Baari'koong~ Paroro-koo. Pailati'ke Ju'koong ovontung aa'puru', "Diikaang aung daurarong."

¹⁵ Teinge kara maku'aama bokiaama aa'pau', "Taveaing! Taveaing! Taakaveaing aa'barata'koo!" Pailati'ke ee' nia'uru', "Dii' ee piarorimang tee ee'nara diikaang daurarong taakavama'naang aa'barata'koo?" Piristi'koong ovontunankai maku'aama aa'pau', "Nii' daurarong oto'memuria', dauraronuka biikaang pankaing, Siisa' narung oto'memuring."

¹⁶ Aung aa' tee'paako Pailati'ke kasivuarura taura'puru' aa'barata'koo taakavaava'naang.

*Jjisuu' Aa'barata'koo Taakavau'na'
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)*

Enang tee Pailati'ke taura'purio' nii'ning pia-tooronukai Jjisuu' oko siong-antavau'.

¹⁷ Ee'noko Jjisuu'ke bakaang aa'barata' nkavui osi-eta tenkenuu' bera Makupi'noo' tampaamanoo' basiaru', Ju'nupoong biikaang kara-koo Kolokata' tampaamanoo'.

¹⁸ Teka ee'noo'ka taakavau' aa'barata'koo. Ee'noko kenaankara nii'naanka napo'

taakavaaretu' aa'barata'koo, nii'nara tampavine-aape, nii'nara mare'aanavine-aape, ee'noko Jiisuu' meu'.

¹⁹ Pailati'ke taa'ni'anta daarivura aa'barata'koo niiri-antavuu' ee' minkunaare:

“JIISUU” NASARETI’NUNG, JU’NUPOONG BIKAANG DAURARONG.”

²⁰ Te' Jiisuu' taakavau'noo' osi-koo due' deemparako mmau' Ju'nupoonge tee taa'ni'anta sira'pario' deeruaako', aing aa'ning kara-koo daariari otoko: Ju'na', Rooma'na', ee'noko Kiriki'na'.

²¹ Ju'nupoong-koo piristi'koo ovontunukai Pailati' aa'pau', “Ee' daarieina', ‘Ju'nupoong Biikaang Daurarong,’ makosi deea'. Nii'na' daarieaing ee'pina', ‘Aung baka aa'paramaung: Ning Daurarong Ju'nupoong Biikaang.’”

²² Nka Pailati'ke maku'urima aa'puru', “Kapoo' daariansing tee' nari' daariari otoaing.”

²³ Teketa piatooronukai Jiisuu' aa'barata'koo taakavaarai'nange bakaang mononopa' nkavaama tankee'eu' karemarantu-koo, namarana' piatooro naruna'. Ee'noko tee mononopa' isikung nkavau' tenaa' ootukunaa' navaro-koo bavu'nii'naa', tua'noo' dapa'doma dopa.

²⁴ Teing piatooronuka aa'peeko', “Dere'ampiauka'nung, deikoo'meerima ooampiaing baie nkavupeu!” Tee' ee'na' nkoarako Daari Meekung masika'paru' aa'pumaung-koo,

“Teing tankee'eu' nkaang baarong bii'ka, ee'noko deikoo'eu' nkaang mononopa'koo.” *(Kena*

22:18)

Ee'noko tee' ee'na' piatooronukai nkoau'!

²⁵ Tenang tee Jiisuu' bauko-namainta ee'noko Maaria Kolopas ba'aang, ee'noko Meeri' Ma'dalanani, teing ee'ning Jiisuu' bakaang aa'barata'koo due'donkonai otoroko'!

²⁶ Jiisuu'ke bauko ee'noko ning ba'maiko' due'donkonampesio' oomureta bauko aa'puu', "Ee nko', dauring tee."

²⁷ Ee'noko napo' tee'purai'nange ning aa'muu', "Dauko teni." Teketa teni bokuantu' niikanavakoo o'norii'naang.

Jiisuu' Boo'paru'na'

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Teketa Jiisuu'ke noru'uu' ookara kapoo' nkoaraa'naang makosi Kumponinge teroita tampuu'ning tee' dupearako. Ee'noko Daari Meekung dupe-anta-koo Jiisuu'ke aa'puu', "Ning nukaa'moing." (*Kena 22:15; 69:21*)

²⁹ Teke tee kokotonaro' te' otoko' uaini kaaveerii'ke maanto'naro'. Teinge kapoo' tee-koo uaini-koo boovong-antavaara napo'bana'koo dai'antavaara intampau' Jiisuu' karankanoo'.

³⁰ Jiisuu'ke teru' mantompura aa'puu', "Bakearing." Ee'noko bakaang bore' aru'arara domang si'nuu'.

Jiisuu' Tupu'au'na' Mato'nang-koo

³¹ Te'mung te'mung doona'mung miring Maamu-antana'mung, doong uaana'mung aa'na'meeka'mung-koo boona'mung deempario'. Ee'noko teinge Ju'koong pankenge ee' noru'au', "Teing aa'barata'koo taakavarining tee' nari' otoroko Doong Uaana'mung orariara'neeng."

Tee'paara Pailati'koo eentavariru' botoarako piatooronukai teing-koong taakavaaru'ning-koong kau' nenko'aava'naang, bera namu'ke booroio' sing-antavaaarii'naang aa'barata'keta.

³² Ee'noko piatooronuka berorai'nange tutuna'nung-koong kau' nenko'au', teketa tee-koong Jiisuu'koo amenka'koo taakavau'nung-koong.

³³ Teka Jiisuu'anko pororai'nange tero boo'pario' ooau', tee'koo kau' nenko'aavaruu' Jiisuu'koong.

³⁴ Teketa narunge piatooronuka-koonge daanko'ke Jiisuu' too'puu' mato'nang-koo, ee'noko namu'ke ereng ntong ninka dakoaru'.

³⁵ Masika' naurampimang, ninge ee'narai ooansio' tee' nkoau'. Nii'ke bakaninge noru'ampiri otong tee kapoo' minkuamaa'nomaung tee masikung, ee'noko ninge masikung minkuamaang noru'ansitaa' ninge tee' sira'pamaang dii'ke napo' masika'antaverii'naang.

³⁶ Tee kapoo' nkoaru'nung Daari Meekung masika'paraa'naang aa'puu'na',
“Tee-koong koo'nari' nenko'aavauka'nung.”

(*Kena 34:20*)

³⁷ Ee'noko nii'nung Daari Meekung-koong nanaare ee'otong,

“Nantoonge ooaavaing tee too'pau'nung.”

(*Sekaraia 12:10*)

Jiisuu' Dako'au'na'

(*Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56*)

³⁸ Aung aa' tee dama'ke, Josepa' Ari-matea'nunge Pailati' nia'uu' Jiisuu' bakaang

mono nka-koo taura'puu'naang. Josepa' tee Jiisuu' bakaning-koong barevare-nupoong-koo narung deempari otoko'nung, teka makemparitaa' Ju'koong ovontung-koo avoroma. Ee'noko Pailati'ke taura' avuio' bera Jiisuu'koong mono sivura nkavuu'.

³⁹ Nikodemasi ninka nari' beretu'. Tee Nikodemasi tee ee'nara Jiisuu' tutung beero'uu'nung muunganang. Teie mmau' duuni tampa' nuuraa' meeaa-koong ee'noko alosi-koo kenotoario' kompui, damping mou-koong nara'pina' basi manki'noo', naning daurarong dako'koo makosinoo'.

⁴⁰ Tenaankai Jiisuu'nung mono nkavure-tai'nange boo'nuka nopa'na' nopa'uretu' baaronge tee ninka tampa' nuuraa' ninka, tee' ee'na' nkoaariko'na' Ju'nupoonge dako'aarii'naang mono.

⁴¹ Te' aa'barata'koo dupisi'au'noo' mintoong-nanau otoko', ee'noko tenau-koo meu' nerakung kuvi dako'doma otoko' naning mme' siparava'nareng.

⁴² Te'mung Ju'nupoong biikaang Doong Uaana'mung-koo maamu-na'mung* deemparako Jiisuu' te' sipuretu' te' kuvi due' otoko.

20

Jiisu' Boo'keta Daa'aru'na'

* **19:42:** Tenang duaa' tumparako doong maamuna'mung-koo tee Doong Uaana'mung tutumparako'nung. Josepa' Arimatea'nung ee'noko Nikodemasi iri'narumpuresi dako'uretu' tee Jiisuu', Doong Uaana'mung orarivure'neeng-koo.

¹ Aung aa' tee, tero maatanang Saandei-na'mung mme' tane'puko, Meeri' Ma'dala-nani kuvi dako'doma nanuu', ee'noko tee ku'nung kapang-koong diiri'ario' karanaang-eta oovuu'.

² Ee'noko oovurai'nange teni kua'paru' nee'anko, Saimoni' Piita-anko ee'noko ning Jiisuu' ba'maiko'. Ee'noko naumurema aa'muretu', "Tee Ovoring kuvi-eta nkavaing. Ee'noko sipainoo' noru'ampia'!"

³ Teketa tee enang nee'ke Piita naankai simare-tai'nange kuvi dako'doma kua'maresi meretu';

⁴ Ee'noko aa'na' kua'mari Piita divu'amira kuvi-koo tutung tavo'maru'.

⁵ Ee'noko kinkinamirai'nange ooantu' baaronanka. Nka kuvi dako'doma tumarava'.

⁶ Ee'noko Saimoni' Piita porai'nange koonto' tee kuvi dako'doma tumparu', ee'noko baaronanka oovuu' te' tamung otoko.

⁷ Ee'noko tenaa' baarong-nanaa' Jiisuu'koong bore' dai'au'nanaa', tenaa' oovunoo' otoko, nii'ning baaronanka ninka deea', baka kai'ari otoko.

⁸ Teketa ning dama'ke tumaru', ee'noko ooamirai'nange deeko' Kumponinge boo'keta daa'uu'nung masika'antavantu'.

⁹ Nka nee'koo mme' siraka'parava' tee kara Daari Meekung-koo otoing Jiisuu' boo'keta daa'aravaing-koong, bane noru'ampesi naumuru'noo'.

¹⁰ Ee'noko teketa tee nee' osi toromaretu'.

*Jiisuu' Meeri' Ma'dala-nani-anko Tavo'kuu'na'
(Mat 28:9-10; Mak 16:9-11)*

¹¹ Aung aa' tee, Meeri' kuvi dako'doma dama'du donkonui biromparako', ee'noko biromparama kinkinura ookuu' kuvi-koo kuung.

¹² Ee'noko teka kuvi-koo kuunga koosinunka kenaankara oovuretu' kakaarai duaanavaresi, te' ba'namparesio' Jiisuu'koong mono tero otou'noo', nii'nung bore'kanoo' ee'noko nii'nung kau'kanoo'.

¹³ Koosinungkai~ aa'puretu', "Ani ee, da' aming-koo birontaramang?" Ee'noko tenie maku'urema aa'puretu', "Tee aa' ning nkaang Ovoring nkavaara tokoo sipaio', ee'noko sipainoo' noru'ampa!."

¹⁴ Ee'noko tenie tee' minkuvurai'nange toro-toroarama Jiisuu' oovuu' te' donkonui otoko, nka tasi'pua' tenie tee Jiisuu'.

¹⁵ Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ani ee, da' aming-koo birontaramang? Dake baa besi'emaang?" Tenie mintoong tarenara-pina' noru'uma aa'puu', "Ee aung, dake nkaveing deeko' ning naumeaing sipeinoo', ninge mera nkavampaina!."

¹⁶ Jiisuu'ke miring tampuma aa'puu' teni, "Meeri!." Ee'noko koonto' tee-anko toroarama tero Ju'nupoong urikupoong biikaang karai karoma tenie aa'puu', "Rabonai." Aung miru'noo' ee'oro', Nau-anta Ovoring.

¹⁷ Jiisuu'ke teni aa'puu', "Ana'antameauka', ai' ning mme' Mma'anko deto toromarava'. Bera mmaikori' ee'noko ntara'mainkaang-anko nanira naueriaing ning nanamang Mma'anko ee'noko diuma-anko, nkaang Kumponing-anko ee'noko diikaang Kumponing-anko."

¹⁸ Ee'noko Meeri' Ma'dala-nanie nii' bakaning barevare-nupoong naumurima aa'muru', "Ninge ooansing Oving, ee'noko tee kara naurampiring naumui."

*Jiisuu' Bakaning Barevare-nupoong-anko
Tavo'kuu'na'
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)*

¹⁹ Ee'noko te'mung ee'na'mung Saandei-na'mung muung-aapenang nava-koo nii' bakaning barevare-nupoong oosimariru'. Da'marira o'noru' Ju'koong ovontung-koo amorompima. Ee'noko tenang Jiisuu' pou!. Pora nii'koo meu' donkonuma aa'muru', "Tampara, ee aing! Mooa tee dii'koo otoaing!"

²⁰ Ee'noko tee' minkuvurai'nange bakaang bireng nau-antamuru' ee'noko manto'nang. Ee'noko nii' bakaning barevare-nupoong bakei aa'na' dotumariru' Oving ooampira.

²¹ Ee'noko Jiisuu'ke napo' aa'muru', "Mooapo'nupoong otoriaing. Mma'ke ning botomuu'na' ninge dii' botorampimang."

²² Tee' minkuvura domaange nii' uupumurira aa'muru', "Tanuaang Meekung nkaveriaing.

²³ Dii'ke nantoong biikaning oreng aarumo tonta'evurereriko tonta'ari otoaing, ee'noko dii'ke tonta'evurereriaruko tonta'arava' otoainge."

Toomasie Jiisuu' Oovura Masika'antavuu'na'

²⁴ Narung nii'koong Kivora-ita Kenaanka-koong Toomasi, nii'noo' Pauroong tampampiko'nung nii' ninka otoaruko Jiisuu' pou!.

²⁵ Ee'noko nii'ke nauampima aa'pampiru', "Nii'ke Oving ooampiring." Toomasie

maku'murima aa'muru', "Ninge niiri-koong taamu ooamparura bireng-koo, napo' tanka' dusi'amparura niirie tupu'uu'nung-koo taamu-koo, ee'noko nkaang bireng mato'nang-koo dusi'amparura deeko' ninge masika'antavampauka'nung."

²⁶ ~ Beenang-taa doong tankinuio' napo' nii' ookara bakaning barevare-nupoong naro'marira o'horiko' pava-koo kuung, Toomasi nari'. Bane ku'nung pinka'ario' Jiisuu' nii'koo meu' donkonura aa'muru', "Mooa-po'nupoong otoriaing!"

²⁷ Ee'noko Jiisuu'ke Toomasi aa'puu', "Dakaang bireng a'dusi'eai, ee'noko nkaang bireng oomeai. Bireng tovoro'darara a' ning-koo manto'nang-koo dusi'eai. Noru' keekoo'koong bakerarara masika'anta oto'derui otoai."

²⁸ Toomasie maku'uma aa'puu', "Keei, nkaang Ovoring ee'noko nkaang Kumponing Da!"

²⁹ Jiisuu'ke aa'puu', "Da' ee ning oomera masika'antameng? Nka biraankenanka masikeng teing nantoong oomaava' masika'antamaavaining."

Aung Buuku-koong Okora'noo'

³⁰ Ee'noko tee, Jiisuu'ke nii'ning oovuning taa'ni'anta nkovuu' nii'ke bakaning barevare-nupoonge ooampirio' aung-koo buuku-koo daariarava'.

³¹ Aing daariampirining otomaung dii'ke masika'antaverii'naang Jiisuu' tee Kumponinge Pako'pari'nii' nii' domang-anta-koo, Kumponing Bauring ee'nara. Ee'noko tee, tee'

masika'antaverima dii' domaang-po'nupoong
otorii'naang bakaang miring-koo.

21

Jiisuu' ~Kenaanka-taa-anko Bakaning Barevare-nupoong-anko Tavo'aru'na'

¹ Jiisuu' napo' taa'ni'poi sira'antavaru'na' nii'
bakaning barevare-nupoong Kaaleli'naru'koo
o'noriko tee' ee' nkoaru':

² Saimoni' Piita, Toomasi (Pauroong
tampampiko'nung), Natanielo' (Kana-namono-
nung, Kaaleli'nameng-koonoo'), nee' Siebedi-
baurinketa, ee'noko nii'naanka kenaankara
bakaning barevare-nupoong-koonaanka nii' nari'
o'noriko.

³ Saimoni' Piitai nii'ning aa'muru', "Ning
kapa'koo nanang." Nii'ke aa'pampiru', "Ee',
tee aa' nii' morii'naang." Teketa bakaasi-koo
aa'emarira te'mung ee'na'mung ootukuna'mung
muunganang kapa'kampima nau asi'nu
barankampia!.

⁴ Duaa' mme' tavo'arako Jiisuu' donkonuu'
teru'koo tapiru. Ee'noko nii'ke bakaning
barevare-nupoonge ooampia' tee Jiisuu'pina'.

⁵ Ee'noko teie aa'muru', "Ee aing nemaa', dii' ee
barankiriaruing?"

Nii'ke aa'pampiru', "Ee', barankampia!."

⁶ Ee'noko Jiisuu'ke aa'muru', "Napo' sionung
dua'eriaing bakaasi-koo tampanaang-aapei
nii'ning barankiriaina!." Ee'noko tee'puio' nii'ke
sionung napo' dua'ampiru' ntong-koo, ee'noko
dua'ampira mmau' kapa'nara' dau'pampira
intampampiaruu!.

⁷ Ee'noko ning Jiisuu' ba'maiko'ke Piita aa'pantu', "Tee aung Ovoring." Ee'noko Saimoni' Piita tee Ovoring taaravura bakaang mononopa'ke io' kiru'aru'nunge nopa'arara dinkitoo'aru' ntong-koo.

⁸ Ee'noko nii' nii'ning bakaning barevare-nupoong piisi'koo duumumpiru' sionung kapa'nara'ke maanto'ui' taari'marira barampampiri; te' tavi' dau'pampiru'noo' baru' isipo' kansiketa deea'noo', pa'noko' kivora daanga'pina'.

⁹ Teketa piisi'koo simarirai'nange ooampiru', tavi' ee'noko berete' nta'koo dau otoko.

¹⁰ Jiisuu'ke nii' aa'muru', "Nii'ning tavi'koo tavo'eriaing teing-koo barampererining-koo."

¹¹ Teketa Saimoni' Piita enang bakaasi-koo aa'earu', ee'noko sionung barampuu' piisi'aape tavi' pankainankai maanto'ui'. Teing tavi'ning narung daaku'keta pa'noko' kivora-ita beenaumo [153]. Nka bane tavi' mmau', nka sionung dere'arava'.

¹² Jiisuu'ke nii' aa'muru', "Porira mamompiai." Ee'noko nii' maia'moru' ee' nia'koo "Da' baa?" noru'ampiritaa' tee tee Ovoring.

¹³ Teka Jiisuu' porai'nange berete' nkavura amuru', tavi'ke tee' siong-antavui.

¹⁴ Te'mung ee'na'mung beenana' taa'ni'poi sira'antavaru'na'mung Jiisuu' baka nii'koo bakaning barevare-nupoong-koo boo'keta daa'ararai'nange.

Jiisuu'ke Piita Tautauvuu'na'

¹⁵ Aung aa' tee, taamang bakemarirai'nange Jiisuu'ke Saimoni' Piita aa'puu', "Saimoni", Jooni

baurung, dake ee ning piaamemang aing-koo dau basinoo'?" Teie maku'uma aa'puu', "Ee'. Dake noru'mei otong, ninge piaaramang." Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaning sipisipi'koong sie'nanka tanataveriaing."

¹⁶ Ee'noko napo' kemul'kana' Jiisuu'ke aa'puu', "Saimoni', Jooni baurung, dake ee ning piaamemang?" Teie maku'uma aa'puu', "Ee', Ovoring, dake noru'ei otong ninge da' piaaramang." Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaning sipisipi'nanka tareveriaing."

¹⁷ Aung aa' beemu'pina' Jiisuu'ke aa'puu', "Saimoni', Jooni baurung, dake ee ning piaamemang?" Piita oraka' dee'ou' Jiisuu'ke beemu'pie niania'nia'ui', aa'puma, "Dake ee ning piaamemang?" Ee'noko Jiisuu' aa'puu', "Ovoring, da' ookara kapoo' noru'ei otong. Dake ning noru'mei o'nong da' ninge piaaransi o'nong." Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaning sipisipi'nanka tanataveriaing.

¹⁸ Masika' nauramaang, da' nemaa'daritaa'nange tokonii' pinka'darama avitoitoi naniko' piaroko'na', ee'noko panka'darara dakaang bireng tovoro'daravaing, ee'noko nii'nunge bireng pinka'dura tokoo nkaruuaing piaroauka'noo!"

¹⁹ Tee' aa'barata'koo Piita booaina' Jiisuu'ke minkuvuma nauvuu', Kumponing-anko meenasi tavo'uma. Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ning siomeaing."

Jiisuu'ke Jooni Tautauvuu'na'

²⁰ Piita dama'du-aape toroarama ning Jiisuu'ba'maiko' oomuu', ning ee'nara taamang

naiampima Jiisuu'koo darimaritaa' nia'ama aa'pantu'nung, "Da' baie kare-nupoong-koo sing-antaruu'naang?"

²¹ Ee'noko Piitai ning oomurai'nange Jiisuu' aa'puu!, "Ovoring, arekee' tee aung naning?"

²² Jiisuu'ke maku'uma aa'puu!, "Tee domampari otoaing bera ning napo' moainoo' miru'ampaing deeko' tee dakaang kapoo' deea!. Ning siomeaing dake."

²³ Tee' minkuvuio' minkunaa beremparu' Jiisuu' bakaning barevare-nupoong-koo ning moompauka'nung. Nka Jiisuu'ke minkuvua' ning moompauka'nung. Teeo aa'puu!, "Tee domampari otoaing bera ning moainoo' miru'ampaing deeko' tee dakaang kapoo' deea!."

²⁴ Ning tee ee'nara bakaning barevare-nupoong-koonge aing kapoo' minkuansing ee'noko daariansi. Ee'noko nii'ke noru'ampiri otong tee kapoo' ninge minkuansing tee masikung.

Botunanaare

²⁵ Ee'noko tee nii'ning oovuning kapoo' mmau' Jiisuu'ke nkovuu' a' otoaing. Ookara naruna' naruna' daari-koo ookara kansi' makotuarupeu' pa teing buuku kong-koo tee daariaapeu'ning.

**Kara Naroong-anta Nerakung Kongarana'
The New Testament in the Naasioi Language of Papua
New Guinea**

Nupela Testamen long tokples Naasioi long Niugini

Copyright © 1994 The Bible Society of Papua New Guinea

® Faith Comes by Hearing

Language: Naasioi

Dialect: Kongara

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

0fe571ca-6209-55e0-bc3e-74b7123016b1